

HANDLINGSMÆSSIGT RÅDERUM I ET SPÆNDINGSFELT

Action-point scope in a situation of tension

SUSANNE VIVE & HEIDI MOLSEN LARSEN
ANTAL ANSLAG: 155.992

Eksamensopgave

SOCIALRÅD GIVERUDDANNELSEN – 7. SEMESTER

MODUL 13 – BACHELORPROJEKT

Navn:	Susanne Vive		
Studienr.:	20133344	Studentmail:	svive13@student.aau.dk
Navn:	Heidi Molsen Larsen		
Studienr.:	20133436	Studentmail:	hlarse13@student.aau.dk

	Aalborg Universitet
Dansk titel:	Handlingsmæssigt råderum i et spændingsfelt
Engelsk titel:	Action-point scope in a situation of tension
Antal anslag inkl. mellemrum:	155.992
Sidetæl:	70
Vejleder:	Christian Duvander
Gruppe nr.:	69
Dato:	5.1.2017

Indholdsfortegnelse

Forord	5
Abstract	6
Indledning	8
Problemfelt	9
Et kort historisk blik.....	9
Sociale problemer.....	11
Et perspektiv af Søren Juul	12
Juridisk styring af det sociale arbejde.....	13
<i>Lov om Social Service i praksis</i>	13
<i>Lov om Social Service §11</i>	14
Økonomistyring af det sociale arbejde.....	15
Enkelte kommuner har udpræget udfordringer	15
Socialrådgiverens handlingsmæssige råderum.....	16
Forforståelse	16
Problemformulering	18
Problemformuleringens relevans.....	18
Afgrænsning af Frederikshavn kommune som undersøgelsesfelt	21
Empiri og metodeovervejelser	22
Videnskabsteori.....	22
<i>Den hermeneutiske tilgang</i>	22
<i>Hermeneutikkens rolle i bachelor projektet</i>	22
Den kvalitative metode.....	24
<i>Undersøgelses tilgang</i>	24
<i>Empiri</i>	24
<i>Udvælgelse af informanter</i>	25
<i>Overvejelser omkring interview situationen</i>	26
<i>Interviewguide</i>	28
<i>Analysestrategi</i>	29
<i>Etiske overvejelser</i>	30
Teori	30
Modeller i socialt arbejde	31
Pierre Bourdieus teori om kapital og doxa og positionering.....	33
Beskrivelse af Bourdieus analytiske begreber.....	33
<i>Habitus</i>	33
<i>Felt</i>	34
<i>Kapital</i>	34
<i>Doxa og symbolsk vold</i>	35
<i>Positionering</i>	36
Beskrivelse og anvendelse af Pierre Bourdieus begreber i bachelor projektet	36

Peter Højlund og Søren Juuls teori om dømmekraft i socialt arbejde	37
Beskrivelse af de tre former for dømmekraft.....	38
Ubalance mellem etik, jura og økonomi.....	39
Beskrivelse og anvendelse af begrebet dømmekraft i bachelor projektet	39
Analyse.....	40
Præsentation af informanter	40
Socialrådgiverens handlingsmæssige råderum.....	41
<i>Det handlingsmæssige råderum i Center for Familie .....</i>	<i>41</i>
<i>Socialrådgiverens virkeligheds opfattelse .....</i>	<i>44</i>
<i>Spilletets regler i Center for Familie.....</i>	<i>45</i>
<i>Socialrådgiverens ressourcer .....</i>	<i>46</i>
<i>Hierarkiet i Center for Familie.....</i>	<i>47</i>
Det forebyggende arbejde jf. Lov om Social Service §11	48
<i>Rammerne for Lov om Social Service §11 i praksis .....</i>	<i>48</i>
Familieafdelingens økonomiske rammer.....	52
<i>Økonomiens rolle .....</i>	<i>52</i>
<i>De socialfaglige vurderinger og det økonomiske aspekt.....</i>	<i>55</i>
<i>Negligering af fagligheden .....</i>	<i>59</i>
<i>Den usynlige magt.....</i>	<i>60</i>
Konklusion.....	62
Perspektivering.....	66
Litteraturliste.....	68
Bilag	70

Forord

"Denne opgave er udarbejdet af studerende på socialrådgiveruddannelsen ved Aalborg Universitet, som led i et uddannelsesforløb. Den foreligger urettet og ukommenteret fra socialrådgiveruddannelsens side og er således et udtryk for forfatterens egne synspunkter".

Indledningsvis vil vi gerne, i vores afsluttende bachelor projekt på socialrådgiveruddannelsen, rette en stor tak til vores vejleder, som har været en uvurderlig hjælp i vores skriveproces med altid grundige refleksioner og konstruktiv kritik. Herudover rettes en tak til vores informanter fra Familieafdelingen, Frederikshavn kommune, for at have stillet deres tid til rådighed og medvirket til interviews og i den forbindelse at have bidraget med anvendelig viden. Sidst men ikke mindst til vores familier for deres tålmodighed med os uddannelsen igennem.

Abstract

In Denmark, most children have good lives and grow up in safe, well-rounded environments. However, 15% of Danish children and teens are not as fortunate and grow up in conditions where their future development is a cause for concern. These children and teens do not have parents who are capable of catering to their basic needs and therefore, they are, from a community perspective, are the most at risk.

In the field of social work, with the children that are at risk, more and more factors need to be considered from a social work perspective. Work in the public sector is often known for the interchanging challenges that influence the social worker's job in the Family Services Department. One of the most discussed challenges is the social worker's case load. A high case load, that for many social workers is way too high. The Union for Social Workers in Denmark implies that as a guide, the case load that social workers in Children Services should have responsibility for is between 25 and 35 cases. Other challenges can be departmental organization, or increasing bureaucratization, work pressure or stress. Legislation is furthermore a factor that plays a roll. Legislation in the social work sector changes often and social workers need to be up to date with these changes. These are some of the day to day challenges in social work. On the other hand, social work is a meaningful and challenging job, where social workers have the intentions of doing the job as well as they can, within the restraints put upon them. In other words, social workers strive to create change and to make a difference.

We have chosen to direct our focus towards the restrictions and amount of scope social workers must work with and the potential options that are available to them under The Regulations of Social Service §11, in relation to the early preventative efforts, with special focus on the economy of the department and whether it has an influence on this. We are convinced that social workers, in many of the country's counties, feel pressured both in relation to the great time pressure and the economical boundaries. Also, there is the presumption that the Regulations of Social Work §11 are implemented differently in different counties and the economic boundaries control the preventative efforts that are available. We find it interesting how as social workers experience that it is the economic factors that control what can be offered, rather than the individual social workers assessment, which the law states should be the reason for a competent evaluation and decision.

To answer our case issue, we will use already existing samples in the form of different investigations and exact knowledge from researchers in this area. Also, we will collect samples in the form of qualitative interviews with specially chosen social workers in a family services department. Subsequently, we will analyse our collected data through Peter Høilund and Søren Juuls judgement concept and Pierre Bourdieus concept.

Indledning

I Danmark har langt de fleste børn det heldigvis godt og vokser op under gode og ordentlige vilkår. Men ca. 15 % af de danske børn og unge er langt fra så heldige. Disse børn og unge vokser op under forudsætninger der gør at deres fremtidige udvikling er bekymrende, disse børn og unge har ikke forældre der kan varetage deres basale behov og børnene er derfor de mest udsatte set med et samfundsperspektiv (Porsborg, Nørrelykke, & Antczak, 2013, s. 353).

I det sociale arbejde med udsatte børn og unge er der i højere og højere grad flere forskellige faktorer der spiller ind på socialrådgiverens hverdag i praksis. Arbejdet i en offentlig forvaltning er oftest kendetegnet af forskelligartede udfordringer som alle påvirker socialrådgiverens arbejde i en familieafdeling. En af de oftest omdiskuterede udfordringer er socialrådgiverens sagsstamme. En sagsstamme der indbefatter et sagstal der for mange socialrådgiveres vedkommende er alt for højt. Dansk Socialrådgiverforening anbefaler som vejledende sagstal på børneområdet, at socialrådgiveren i sin sagsstamme har ansvar for 25-35. Andre udfordringer kan være forvaltningens organisering eller en stigende bureaukratisering, arbejdspress samt stress. Lovgivningen er yderligere en faktor der spiller ind, lovgivningen på det sociale område er den lovgivning der ændres oftest over tid og som socialrådgiveren skal være ajourført med. Dette er alt sammen daglige udfordringer i det sociale arbejde. Omvendt set er socialrådgivning et meningsfyldt og udfordrende arbejde, hvor den enkelte socialrådgiver oftest arbejder ud fra præmissen, at gøre det så godt som muligt indenfor de rammer der nu engang er. Med andre ord socialrådgiveren brænder for at forandre og gøre en forskel.

Vi har valgt, at rette vores fokus mod socialrådgiverens handlingsmæssige råderum og de indsatsmuligheder der ligger under Lov om Social Service §11, i forhold til den tidlige forebyggende indsats, med vægt på om forvaltningens økonomi har indflydelse på dette. Vi er bevidste om, at socialrådgivere i mange af landets kommuner føler sig pressede både i forhold til et stort tidspres samt økonomiske rammer. Samtidig har vi en formodning om at Lov om Social Service §11 anvendes vidt forskellig i kommunerne og at de økonomiske rammer ofte vil være styrende for, hvilken forebyggende indsats der kan tilbydes. Vi finder det interessant, hvorvidt man som socialrådgiver her oplever at det er de økonomiske rammer der så vil være styrende for det forebyggende arbejde

kontra den individuelle socialfaglige vurdering, som loven ellers foreskriver skal ligge til grund for en afgørelse.

Til at besvare vores problemstilling vil vi gøre brug af allerede eksisterende empiri i form af forskellige undersøgelser og eksakt viden fra forskere på området. Samtidig vil vi selv indsamle empiri i form af kvalitative interviews med udvalgte socialrådgivere i en familieafdeling. Vi vil efterfølgende analysere vores empiri gennem Peter Højlund¹ og Søren Juuls² dømmekraft begreb og Pierre Bourdieus begreber.

Problemfelt

Et kort historisk blik

Det sociale område har gennem tiden ændret sig markant. Den historiske kontekst der danner baggrund for det sociale arbejdes udvikling, kan i Danmark spores tilbage til slutningen af 1800-tallet, hvor Rigsdagen vedtager Estrups socialreform³.

Godt socialt arbejde, casework, præges i datiden af den psykologiske teori, dog uden et konkret teoretisk fundament (Hutchinson & Oltedal, 2006, s. 23-27). Manon Lüttichau⁴ viderefører casework tankegangen og opretter i 1937 et kursus for socialhjælpere, dette bliver grundlæggelsen af socialrådgiveruddannelsen. Udgangspunktet er, at borgere der befinder sig i en social elendig situation, støttes til at skabe en social forandring så de vil være i stand til at klare sig selv (Posborg, Nørrelykke, & Antczak, 2016, s. 20).

Op gennem 1950'erne italesættes behovet for, at afklare borgerens situation ud fra et individ orienteret perspektiv og mere i borgerens interesse. Med implementeringen af Rold Andersen⁵ reformen⁶ ændres den socialpolitiske kontekst. Og det sociale arbejde

---

¹ Peter Højlund, Professor i socialvidenskab, RUC

² Søren Juul, Lektor ved Institut for Sociologi og Socialt Arbejde AAU og KU

³ Med socialreformen vedtages:

Fattigloven (1891)

Lov om alderdomsunderstøttelse (1891)

Tilskud til oprettelse af sygekasser (1893)

Tilskud til oprettelse af ulykkesforsikringer (1898)

Tilskud til private arbejdsløshedskasser (1907)

⁴ Manon Lüttichau, socialrådgiver og en af pionererne bag socialrådgiver uddannelsen

⁵ Bent Rold Andersen, økonom, venstremand og politiker samt tidligere minister

⁶ Med Rold Andersen reformen vedtages bl.a.:

Lov om børne- og ungdomsforsorgen (1961)

danner rammen om forebyggelse, revalidering og omsorg samt en mere helhedsorienteret tilgang til socialrådgiverens arbejde, hvor borgeren sættes i centrum (Posborg, Nørrelykke, & Antczak, 2016, s. 25-27).

1970'ernes struktur reform deler kommunens forvaltninger op i sektorer der hver især styres af politiske udvalg og Bistandslovens vedtagelse i 1974 medfører at de sociale love samles. Socialrådgiveren skal hermed håndtere rets bestemte og behovsbestemte ydelser samt både tamme og vilde problemer. Socialrådgiverens handlingsmæssige råderum er fortrinsvis knyttet til faglige idealer og værdier hvor loyalitet er sigtet mod socialrådgiverprofessionen og faget. (Posborg, Nørrelykke, & Antczak, 2016, s. 28-30).

1980'ernes moderniseringsprogram⁷ medfører en markedsgørelse af det sociale arbejde. Der udvikles nye metoder for samarbejde på tværs af fag og sektorer og borgerens netværk inddrages. De politiske målsætninger gør, at socialrådgiveren arbejder sig fra ekspertrollen hen mod initiativtager og konsulent og løsningsorienteret fremfor problemorienteret (Posborg, Nørrelykke, & Antczak, 2016, s. 34-38).

En ny fase i 1990'erne deler Bistandsloven op i tre love; Retssikkerhedsloven, Serviceloven og Aktivloven og yde for at nyde politikken markeres i lovgivningen. Omstruktureringerne medfører en øget indsnævring af det sociale arbejdes praksis (Hutchinson & Oltedal, 2006, s. 39).

I 2000 tallet fortsætter markedsgørelsen af den offentlige sektor og en øget fokusering på økonomi gennem økonomistyringsmodeller og visitation indskrænker socialrådgiverens handlingsmæssige råderum samt faglighed og juridisk indføres sagsbehandlingsprocedurer og metoder (Posborg, Nørrelykke, & Antczak, 2016, s. 41-44).

Cirkulære om familievejledning i 1964.

Børne- og ungdomsværnet tillægges økonomisk kompetence i 1964.

⁷ I 1983 vedtages Schlüter regeringens moderniseringsprogram:

Decentralisering af ansvar og kompetence.

Markedsstyring, friere forbrugsvalg og ændrede finansieringsmekanismer.

Bedre publikumsbetjening og regelforenklning.

Leder- og personaleudvikling.

Øget anvendelse af ny teknologi.

Som belyst har praksis gennem de sidste årtier ændret sig fra et socialrådgiver skøn til et forvaltningsskøn med en betragtelig reduktion af beslutnings kompetencen og en væsentlig del af rammerne er hermed defineret i forvejen.

Sociale problemer

Udgangspunktet med det sociale arbejde i en familieafdeling er centreret om at forebygge, håndtere og løse børn og unges sociale problemer. Det sociale problem skal være anerkendt som et samfundsproblem, være politisk debatteret og endelig *udmøntet* i en politisk beslutning og målsætning om, at det sociale problem skal afhjælpes i et eller andet format. Dette med klare handlingsanvisninger til forvaltningens medarbejdere (Krogstrup, 2013, s. 27).

At definere et socialt problem i forhold til børn, unge og deres familier, kan være vanskeligt, der skelnes mellem de problemer hjemmet selv bør løse og de sociale problemer familien skal have samfundets hjælp til at afhjælpe. Hanne Krogstrup⁸ definerer yderligere mellem *tamme* og *vilde problemer*. Tamme problemer karakteriseres ved at have tekniske problemers egenskab og er hermed lettere at afgrænse. De har en objektiv og målbar bedste løsning til problemløsningen. Vilde problemer er modsat. De er her relativt vanskelige, at definere og svære at skille fra andre problematikker. Det vil derfor også være vanskeligt at finde den bedste og mest optimale løsning på problemet og et succeskriterie vil være ganske uklart. Problemløsningen vil herfor være normativ for, hvornår den bedste løsning er opnået, det vil med andre ord sige at vurderingen vil være betinget af hvem der foretager vurderingen (Krogstrup, 2013, s. 26).

Vi lægger os op ad Peter Bundesens definition af et socialt problem i vores problemforståelse. Denne subjektive tilgang er social konstruktivistisk og er koncentreret omkring de sociale problemers tilblivelse. Peter Bundesen⁹ definerer sociale problemer som:

"Det er en oplevet, uønsket social livssituation, som der er en udbredt opfattelse om, at kollektive institutioner har et ansvar for at søge løst, enten

---

⁸ Hanne Katrine Krogstrup, Professor med særlige opgaver, Institut for Læring og Filosofi AAU

⁹ Peter Bundesen, freelance i sociale forhold

ved hjælp eller straf. Løsningsindsatsen kan udgå fra en enkelt instans eller kan foregå i samarbejde med andre.” (Hansen, 2013, s. 28).

Med den socialkonstruktivistiske tilgang eksisterer sociale problemer dermed ikke objektivt men er et resultat af sociale konstruktionsprocesser og vil hermed også være, hvad vi selv skaber (Hansen, 2013, s. 257-259).

Vi ser her en problematik i forhold til, at kommunalbestyrelsen på den ene side skal udfylde de lovgivningsmæssige rammer på baggrund af en *konkret individuel vurdering* af de udsatte børn og unges behov, dette betyder at det økonomiske aspekt ikke må være afgørende for, hvilken indsats der skal sættes i værk. På den anden side skal kommunalbestyrelsen i deres valg af indsatser og løsning af opgaver overveje de økonomiske hensyn gennem fastsatte rammer af økonomi og serviceniveau således at kommunen er mest muligt omkostningseffektiv. Udmålingen af indsatsen og hjælpens omfang ligger ligeledes hos kommunalbestyrelsen og der er oftest ikke en minimumsgrænse for indsatsens omfang. Udfordringen ligger således i både at sikre socialfaglige hensyn og samtidig at finde den rette økonomiske balance. Med denne forståelses ramme består det sociale problem i vores bachelor projekt i, at udsatte og børn og unge er i risiko for ikke at få den nødvendige hjælp i familieafdelingen, hvis økonomien er den styrende faktor for den støtte der sættes ind. Dette må formodes at resultere i at den indsats som socialfagligt er barnets bedste ikke nødvendigvis er den indsats der iværksættes. Dette kan antageligt medføre alvorlige konsekvenser for barnet eller den unges trivsel og udvikling, hvis der ikke gribes ind i tide eller at indsatsen ikke er dækkende for at opfylde barnets behov.

Et perspektiv af Søren Juul

Søren Juul er en af de teoretikere der peger på at økonomien og lovmæssige krav spiller en større og større rolle ift. socialrådgiverens arbejde i dag. I bogen *Anerkendelse og dømmekraft i socialt arbejde*, fastslår Peter Høilund og Søren Juul, at den moderne organisation er præget af en politisk udvikling der bevæger sig væk fra ledelse og styring, mod en fragmenteret forvaltning der er domineret af et ansvar der er uddelegeret og en fast rammelovgivning . Op gennem 1990’erne og 00’erne har omfattende reformer på det sociale område været præget af samfundsøkonomiske hensyn fremfor anerkendelse af den enkelte borger. Høilund og Juul taler om, at der i denne udvikling vil ligge en latent risiko for, at etiske og juridiske hensyn til borgeren

vil tilsidesættes (Højlund & Juul, 2005, s. 67-68). Denne udvikling er således karakteriseret ved et effektiviserings- og omstillings paradigme, men ganske uegnet socialfagligt til, at beskytte etisk autonomi og retlige værdier. Højlund og Juul anfægter hermed om det er de retlige kriterier der bestemmer tildelingen af de sociale ydelser eller det er de økonomiske hensyn i forvaltningens budget der bestemmer (Højlund & Juul, 2005, s. 74-75). Den institutionelle dømmekraft i forvaltningen vil fokusere på effektivitet, økonomi og samfundsstrukturer. Dette vil være udfordringer som socialrådgiveren i praksis orienterer sig efter. I lyset af dette perspektiv kan der stilles spørgsmål ved, hvor stort socialrådgiverens handlingsmæssige råderum vil være, stillet overfor de institutionelle og lovgivningsmæssige rammer. Samtidig med at der kan være en betænkelighed for, hvorvidt socialrådgiverens autoritet, faglighed og grundlæggende omsorg for borgeren tilsidesættes til fordel for en øget politisk styring.

Juridisk styring af det sociale arbejde

På området udsatte børn og unge defineres helt overordnet samfundets forpligtigelse til at sikre barnets bedste gennem personlig udvikling, opbygning af kompetencer, sundhed og fremme barnets udvikling i et trygt omsorgsmiljø jf. Lov om Social Service formålsparagraf, §46.

Lov om Social Service i praksis

Lov om Social Service indbefatter helt overordnede politiske bestemmelser og beskrivelser der helt konkret udstikker rammerne for den sociale rådgivning og støtte til det udsatte barn eller ung. Denne lov indbefatter ikke formålet for det enkelte barn, derfor er der lagt op til socialrådgiveren gennem en konkret individuel vurdering at skønne, hvad der er bedst for det enkelte barn. Dette skøn bør være præget af individualitet og forskellighed, da det som loven tilsiger skal bero på en konkret og individuel vurdering. Posborg skriver i *Socialrådgivning og socialt arbejde*, at skøn bør baseres på det enkelte barns behov og ud fra det enkelte barns livssituation, samtidig vil der for socialrådgiveren her være et individuelt råderum at træffe skønnet ud fra (Porsborg, Nørrelykke, & Antczak, 2013, s. 248). Dette betyder således, at der i skønssituationen er tale om en fortolkning, hvor socialrådgiverens egen personlige dømmekraft er tilstede.

Gennem det sidste årti har der været en række lovgivningsmæssige tiltag¹⁰ med den hensigt at fremme en tidlig og forebyggende indsats. Herunder defineres yderligere samfundets forpligtigelse gennem kommunale børnepolitikker, råd og vejledning, underretningspligt, samarbejde og foranstaltninger med mere. Her bliver vi specielt interesserede i forhold til Lov om Social Service § 11.

Lov om Social Service §11

Gennem en lovændring i 2014 blev Lov om Social Service (SEL) §11 ændret til at blive en egentlig *"forebyggelsesparagraf"*, dette ud fra et politisk ønske om at styrke indsatsen i forhold til børn og unge i udsatte positioner. Dette tydeliggør hermed den sociale forvaltnings forpligtigelse til at fremme en tidlig og forebyggende indsats. § 11 åbner således op for blandt andet familierettede indsatser og støtte uden en forudgående børnefaglig undersøgelse jævnfør SEL § 50. Samt muligheden for, at yde økonomisk støtte til udgifter i forbindelse med konsulent bistand, til prævention samt til fritidsudgifter til børn og unge, dette dog betinget af, at forældremyndighedsindehaverne ikke selv har midlerne hertil. Indsatserne i § 11 består blandt andet af råd og vejledning, anonym rådgivning samt konsulentbistand (Hougaard & Højbjerg, 2015, pp. 159-160).

SEL § 11 er tiltænkt at kunne anvendes i forbindelse med en underretning som et korterevarende støtteforløb, hvor en børnefaglig undersøgelse jævnfør SEL §50 enten er for tidskrævende eller omfattende (Hougaard & Højbjerg, 2015, p. 161). Fordelene ved SEL § 11 er, at eventuel støtte forholdsvis hurtigt kan sættes i værk. Hvorimod ulemperne kan være at grundlaget for vurderingen af den indsats der skal sættes ind er for ringe, hvormed en relevant støtte kan forsinkes. Formålene med den forbyggende indsats står hverken beskrevet i lovtæksten eller i vejledningen (vejledning nr. 3 til serviceloven), dette fordi der skal ligge en konkret vurdering ift. det individuelle barn.

---

¹⁰ Anbringelsesreformen (2007),
Håndbog om Barnets reform (2012)
Håndbog om Forældresamarbejde (2012)
Overgrebspakken (2013)

Økonomistyring af det sociale arbejde

Et forskningsprojekt fra 2014 peger på at kommunernes økonomi påvirker socialrådgiverens faglige vurdering uden at de nødvendigvis er bevidste om det. Projektet peger på, at økonomien i flere kommuner er blevet så styrende, at socialrådgiveren tager det med i størstedelen af de socialfaglige beslutninger der træffes (Schrøder, 2014). Dansk socialrådgiverforening udarbejdede i 2014 en undersøgelse af "Økonomi og faglighed i børnesager 2014" (Dansk Socialrådgiverforening, 2014). Denne viser, at serviceniveauet er nedadgående, og den nødvendige hjælp til børn, unge og deres familier ofte ikke kan sættes i værk. Undersøgelsen viser at, hver anden socialrådgiver oplever at økonomiske prioriteringer bliver sat højere end barnets tarv. Vi undrer os over, hvordan man som socialrådgiver oplever det handlingsmæssige råderum ift. § 11 og hvorvidt man her oplever at dette påvirkes af økonomien. Vi finder dette problematisk i forhold til, at socialrådgiveren lader økonomien blive en del af den socialfaglige vurdering og derfor måske kan have et større fokus på økonomiske forhold end på hvad der er barnets bedste.

Enkelte kommuner har udpræget udfordringer

Landets 98 kommuner er yderst forskellige. Efter kommunal reformen i 2007 overtog kommunerne det fulde ansvar for det specialiserede socialområde. Ti år efter kommunal reformens implementering har der imidlertid været en væsentlig forskel i udgifts væksten. På det specialiserede socialområde er udgifterne de seneste år steget voldsomt. Udgifts væksten peger generelt på udvikling inden for målgruppen samt opfølgning og omlægning af indsatserne. Udfordringen har især været centreret omkring et pres på udgifterne grundet en stigning indenfor komplekse og tunge sager, hvorfor visitationsdelen har ændret sig markant (Hovedstaden, 2014, s. 18-22).

På trods af fælles vilkår har finansierings mulighederne af og udgift niveauet på opgaverne vist sig at være yderst forskellig fra kommune til kommune. Ifølge analyser viser disse primært at socioøkonomiske forhold forklarer forskellene. Sjællandske kommuner er de rigeste i Danmark men der er andre kommuner hvor likviditeten er meget lav. Hvor kommuner i hovedstadsregionen har pr. indbygger kr. 9.758 har nordjyske kommuner tilsvarende gennemsnitligt kr. 2.649. Dette har medført at økonomiske svage kommuner har måttet træffe beslutning om, at reducere

serviceniveauet eller frembringe nye og mindre ressourcekrævende løsninger for at fremme det økonomiske råderum (Jakobsen, 2016).

Socialrådgiverens handlingsmæssige råderum

At være socialrådgiver i en forvaltning mere konkret i en familie afdeling indebærer flere forskellige aspekter. Dels er socialrådgiveren frontmedarbejderen i familieafdelingen der yder service, vurderer, støtter og hjælper barnet og den unge til at foretage forandringer gennem forskellige indsatser. Dels har socialrådgiveren et bagland hvor der er administrative opgaver og planlægning. I denne position som socialrådgiver i en familieafdeling vil der være et mere eller mindre indbygget dilemma. Socialrådgiverens rolle er defineret gennem den direkte sagsbehandling med barnet eller den unge og dennes netværk på den ene side. På den anden side gennem de rammer som organisationen har opstillet for opgavens udførelse. Socialrådgiverens handlingsmæssige råderum formes således af flere forskellige aspekter og påvirkes af socialrådgiverens rutine, socialfaglig forståelse, socialrådgiverens habitus og den interaktion der er mellem socialrådgiver og barnet. Handlefriheden består i hvordan den enkelte håndterer råderummet samtidig med at denne er styret af lovgivning, regler, serviceniveau og kompetenceplan (Svensson, Johnsson, & Laanemets, 2016, s. 9-11).

Forforståelse

Vores forforståelse er for nærværende centreret omkring vores problemformulering som omhandler, hvordan socialrådgiveren oplever det handlingsmæssige råderum samt hvorledes økonomien påvirker de socialfaglige vurderinger en socialrådgiver træffer indenfor rammerne af SEL §11.

Vi formoder at det politiske og økonomiske styringsrationale kan påvirke det socialfaglige arbejde i et vist omfang.

Ud fra *Børne- og Ungdomsudvalgets handleplan for budgetoverholdelse i 2020* fremgår det at der skal ske en tilpasning af udgifterne over den næste årrække og frem til 2020. Dette vil fortrinsvis ske gennem målepunkter som produktivitet, kvalitet, medarbejdere og ledelse, levering og tilfredshed. Disse ovenstående styringsrationaler er værktøjer i New Public Management tankegangen, hvor grundprincippet er økonomistyring af de

offentlige finanser. Grundtanken er, at markedet er mere effektivt hvis det kan reguleres gennem forskellige styringsmodeller som ramme og kontraktstyring. NPM er baseret på ledelsesmæssige styringsrationaler hvis formål fortrinsvis er, at effektivisere gennem politisk og økonomisk styring. Top - down ledelse med fokus på ovennævnte styringsrationaler hersker over den institutionelle dømmekraft, hvor det er økonomiske hensyn der er udslagsgivende for hvilke indsatser der er socialt fagligt muligt (Højlund & Juul, 2005, s. 163). Vi ser at styringsrationalet i NPM tankegangen er målbart, hvorimod ikke målbare værdier som personbegrebet, faglighed og det socialfaglige skøn, samt omsorg og empati umiddelbart forsvinder i denne form for forvaltnings politik (Højlund & Juul, 2005, s. 68-69). Denne type forvaltninger kan derfor føre til to vidt forskellige syn på mennesket, samfundet og den oprindelige hensigt med det sociale arbejde, hvis den institutionelle dømmekraft holdes op mod socialrådgivningens paradigme (Højlund & Juul, 2005, s. 165). Højlund og Juul påpeger endvidere at evidensbaseret metoder i det sociale arbejde skal ses som *"et bredere neoliberalt forsøg på at ændre dømmekraften i samfundets institutioner, som en governmental styringsteknologi, der skaber praksis i det sociale og sundhedsmæssige arbejde"* (Højlund & Juul, 2005, s. 148).

De faglige vurderinger ligger således ikke alene til grund for socialrådgiverens handlinger men den institutionelle dømmekraft spiller med (Højlund & Juul, 2005, s. 163). Det Højlund og Juul betegner som den institutionelle dømmekraft vil hermed være karakteriseret af økonomiske overvejelser og hensyn, dette ser vi således også i *Børne- og Ungdomsudvalgets handleplan for budgetoverholdelse i 2020*. Vi ser dette som et udtryk for, at Center for Families styrings grundlag er fokuseret på økonomi og ikke socialfaglige værdier, hvor socialrådgiverens autonomi og faglige kompetencer ellers skulle gøre denne i stand til at træffe konkrete individuelle vurderinger. Den institutionelle dømmekraft vil således være domineret af økonomiske hensyn, hvilket indebærer NPM tankegangens mål og middel rationale. Vi ser dette er tilfældet i *Børne- og Ungdomsudvalgets handleplan for budgetoverholdelse i 2020*. Som belyst knytter vores forforståelse sig til, at socialrådgiveren i praksis som en naturlig del af deres socialfaglige arbejde oplever, at det handlingsmæssige råderum vil være styret af det økonomiske styringsrationale. Vi formoder, at dette ikke gør det muligt for socialrådgiveren at vælge, hvad der er barnets bedste i den konkrete sag men, at den

institutionelle dømmekrafts hersker, økonomien, har forrang i socialrådgiverens handlingsmæssige råderum og derigennem vil påvirke den socialfaglige vurdering.

Vi har således en forforståelse af, at socialrådgiveren oplever, at der er udfordringer i det handlingsmæssige råderum. Denne forforståelse er opstået på baggrund af vores erhvervserfaring samt vores empiriske materiale.

Problemformulering

Ovenstående problembeskrivelse leder os frem til følgende problemformulering:

”Hvordan oplever socialrådgiveren i praksis det handlingsmæssige råderum er påvirket af økonomiske overvejelser, i forhold til den tidlige forebyggende indsats beskrevet i Lov om Social Service § 11?”

Til besvarelsen af vores problemformuleringen har vi fremsat følgende arbejdsspørgsmål, der skal hjælpe os med at uddybe hovedindholdet i vores bachelor projekt:

- ***Hvordan oplever socialrådgiveren det handlingsmæssige råderum i forhold til Lov om Social Service §11?***
- ***Hvilken rolle spiller økonomiske overvejelser i forhold til de vurderinger Socialrådgiveren træffer***
- ***Hvilken indflydelse oplever socialrådgiver at økonomien har på deres mulighed for at udføre forebyggende arbejde.***

Problemformuleringens relevans

Gennem vores problemstilling belyser vi forskellige problematikker som overordnet set er med til, at præge socialrådgiverens handlingsmæssige råderum sammenholdt med en tidlig og forebyggende indsats og et økonomisk aspekt.

Udgangspunktet for socialrådgiverens praksis i arbejdet med udsatte børn og unge, er at der i hver enkelt sag skal foretages en individuel og konkret vurdering af det enkelte barns behov. Dette er en forudsætning og et juridisk krav, dette fordi det er hensigten at socialrådgiveren netop skal hjælpe det enkelte barn. En socialrådgivers

beslutningsproces i en børnesag følger Lov om Social Services retningslinjer.

Samtidig fremhæves der i medierne, at den økonomiske udvikling på børneområdet har været stigende. I en undersøgelse foretaget af Dansk Socialrådgiverforening bliver vores problemstilling yderligere relevant da 38 % af de adspurgte socialrådgivere angiver at; *fokus på økonomi i høj eller nogen grad har forringet deres muligheder for at varetage barnets tarv.* I samme undersøgelse angiver 47% af de adspurgte socialrådgivere, at de oplever; *at økonomiske hensyn i høj eller nogen grad spiller en større rolle end socialfaglige vurderinger.* Og flere besvarelser lyder; *"Vi har i perioder haft stop for forebyggende foranstaltninger, så som kontaktpersoner og familiebehandling, grundet økonomi"* Af undersøgelsen fremgår det ligeledes at der er store forskelle mellem kommuner og at der er i praksis er en øget økonomisk bevidsthed i børnesagerne uanset om indsatsen er af forebyggende karakter eller det er de tunge børnesager (Socialrådgiverforening, Undersøgelse af økonomi og faglighed i børnesager 2014, 2014).

På baggrund af nedgang i de seneste års budgetter på børne- og ungeområdet er Børne og Ungeudvalget i Frederikshavns kommune i 2016 blevet pålagt at skulle spare 20 millioner på området. I juni 2016 blev der lavet en handleplan for budgetoverholdelse i 2020, dette betyder at Center for Familie får en tre årig tilpasningsperiode til at spare de 20 millioner.

I handleplanen står beskrevet hvad disse ændringer vil føre med sig:

"Omlægningsaktiviteterne i forbindelse med budgettilpasningen i Center for Familie vil føre til såvel reel som oplevet servicenedgang hos modtagerne. Leverandørkorpset af de mindre indgribende foranstaltninger end anbringelse vil få formindsket fleksibilitet og færre tilbud. Der vil opstå nye ventelister og forlængelse af eksisterende ventelister, være tale om nedsat økonomisk kompensation til familier, færre kontakter med behandlere, centralisering af tilbud på færre matrikler, nedsat indflydelse på geografisk placering i tilbud".

Tiltagene i omlægningen betyder, at færre vil modtage støtte set i forhold til tidligere vurderet behovsniveau, og flere vil opleve, at de nu vurderes at have behov for mindre

støtte end tidligere vurderet. Omlægningerne hen mod budgettilpasning vil ske med en hastighed, der kan generere en usikkerhed og utilfredshed hos de implicerede, som vil opleve det som et reelt brud med kendte metoder. Omlægningerne forventes således at medføre klager over afgørelser og tilsynsafgørelser." (Bilag nr. 5).

For at have overblik over bevægelsen i udgifter og sags-antal vil der være månedlige opfølgninger. Det vil være tæt opfølgning og styrket fokus på økonomien, for at sikre at budgetoverholdelsen fastholdes. Samt at omlægningen ikke medfører behov for at levere mere indgribende foranstaltninger eller eksterne foranstaltninger. Der bliver i handleplanen påpeget, at der i budgetoverholdelsen skal være fokus på politisk tilkendegivelse af at *"gennemføre de nødvendige foranstaltninger af hensyn til barnet med udgangspunkt i den mindst indgribende foranstaltning og sigtet mod bevægelse ned af indsatsstrappen"*. Der vil blive lavet et strategipapir som skal sætte rammen for tiltagene med udgangspunkt i Børne- og unge politikken.

I handleplanen fremgår en oversigt over tilpasningsbehov og tilpasningsforslag 2016-2020

I 2020 står der beskrevet i forhold til Familiehusene : *"Omlægning eller nedlæggelse af § 11 tilbuddet (tidligt samtaleforløb på 3 samtaler). Der er tale om en kan opgave"*.

Frederikshavn kommune er altså en kommune som skærer drastisk ned på serviceniveauet og hvor man i 2020 har planer om måske helt, at nedlægge det tidlige samtaleforløb der ligger i SEL § 11. Vi har svært ved at se, hvordan handleplanen spiller sammen med Børne- og unge politikken. Vi undrer os omkring at det umiddelbart vil være svært med nedgangen i serviceniveau at overholde de punkter der er i politikken, da muligheden for forebyggende arbejde begrænses drastisk, samt der er udsigt på lange vente tider på foranstaltninger.

Vi ser en stor problematik med denne handleplan og Center for Families generelle situation, og bliver med denne viden om kommunen endnu mere nysgerrige på, hvordan socialrådgiveren oplever deres handlingsmæssige råderum.

Afgrænsning af Frederikshavn kommune som undersøgelsesfelt

Vi har afgrænset os til Frederikshavn kommune familieafdeling, hvor arbejdet er centreret om udsatte børn, unge og deres familier i alderen 0-18 år.

I Frederikshavn kommune er organisationsstrukturen kendetegnet ved et cirkeldiagram ¹¹ som er opdelt i centre og yderligere i under afdelinger. Familieafdelingen er betegnet Center for Familie¹², her er indsatsen målrettet børn og familier med sociale behov, de forebyggende indsatser samt tilbud til børn og unge med fysisk og psykisk funktionsnedsættelse.

I Frederikshavn kommune blev der i 2015 etableret en ny struktur ” *Bæredygtigt Børneområde*”, dette er den langsigtede plan for udviklingen af børneområdet, som børne- og ungdomsudvalget vedtog i efteråret 2014. Dette medførte ændringer på børne- og ungeområdet i kommunen. Grundlaget for ændringer var et faldende børnetal og en økonomisk presset kommune (Frederikshavn Kommune, 2015).

I forhold til Center for Familie betød denne strukturændring en opdeling i distrikter (Nord, Syd, Øst, Vest), samt et specialteam. Helt praktisk betyder dette at myndighedsfunktionen, Pædagogisk Psykologisk funktion og sundhedstjenesten er delt i 4 distrikter. Hvert distrikt består således af socialrådgivere, psykologer og konsulenter. Formålet med denne struktur vil hermed være, at en problemramt familie ville kunne få den nødvendige hjælp hurtigere og for at undgå adskillige socialrådgiverskift i familierne.

Lovgrundlaget i arbejdet med målgruppen er reguleret i SEL og omhandler primært §11 råd og vejledning samt kapitel 11 særlig støtte til børn og unge. Derudover arbejdes der med Retssikkerhedsloven, Offentlighedsloven, Forvaltningsloven og Persondataloven. Yderligere afgrænser vi os til det forebyggende arbejde jf. SEL § 11. Tal fra Danmarks Statistik viser, at der i 2014 var 23.651 børn og unge i alderen 0-18 år, der modtog forebyggende familie rettede indsatser efter SEL § 11 samt SEL § 52 (Statistik, 2014)

---

¹¹ Organisationsdiagram er vedlagt i bilag nr. 3

¹² Organisationsdiagram er vedlagt i bilag nr. 4

Empiri og metodeovervejelser

Videnskabsteori

Som socialrådgiverstuderende er videnskabsteorien fundamentet for vores viden og dermed et centralt element for vores bachelor projekt. I dette afsnit vil vi først redegøre for bachelor projektets videnskabsteoretiske positionering for derefter, at præsentere vores valg af videnskabsteori for endeligt at afslutte med videnskabsteoriens rolle i bachelor projektet.

Den hermeneutiske tilgang

Hermeneutik er udtryk for fortolkning og begrebet er kontekstafhængigt og historisk. Det centrale i hermeneutikken er forforståelse og den hermeneutiske cirkel. Omdrejningspunktet er, at det enkelte individs handling kan begrundes ved, at forstå og fortolke meningen bag. En hermeneutisk tilgang søger, at forstå og forklare baggrunden for de valg der fører til en beslutning sammenkoblet med en kritisk refleksion. Forståelsen opnås gennem fortolkning og selve fortolkningen er konstrueret omkring den habitus, viden, fordomme og forståelse den enkelte har med sig, dette munder efterfølgende ud i forforståelsen. Dette betyder at der skal foregå en fortolkning for, at opnå en forståelse samtidig med, at gennem fortolkningen anvendes forforståelse. Den hermeneutiske cirkel er kendetegnet ved vekselvirkningen og samspillet mellem dele og helhed, denne vekselvirknings proces bevirker at der opstår et forhold mellem forforståelse og forståelse dette skaber således en *hermeneutisk meningsforståelse*. Den hermeneutiske cirkel er således ifølge Gadamer's tankegang et *grundtræk ved menneskets måde at eksistere på*. At begrebet er historisk menes, at vi gennem vore erfaringer har en forforståelse, det til dels kan udfordres dels er bestemmende for vores viden (Guldager, 2015, s. 117-120).

Hermeneutikkens rolle i bachelor projektet

I det sociale arbejdes praksis skal socialrådgiveren i sit handlegrundlag forholde sig til både objektivt og subjektiv forskning. Det vi derfor være forholdsvis naturligt, at socialrådgiveren vægter den hermeneutiske tilgang. I praksis vil netop den hermeneutiske tilgang være en del af undersøgelses arbejdet. Socialrådgiverens arbejdsproces består af en forforståelse af barnets eller den unges situation og derudfra skal socialrådgiveren agere i konteksten af det handlingsmæssige råderum. I dette råderum skal socialrådgiveren forsøge, at opnå en form for *alliance* med den anden.

Dette kaldes en horisontsammensmeltning (Christensen, Jørgensen, Olesen, & Rasmussen, 2015, s. 44).

Hermeneutikken er optaget af handlinger, oplevelse og tolkning. Samtidig er hermeneutikken optaget af, hvordan mennesket føler, tænker og handler som aktør, det vil sige, at hermeneutikken handler efter at opnå forståelse for menneskets erfaringer, dette sker gennem en vekselvirkning af dele og helhed. Hermeneutikken vil hermed handle om at forstå delene i deres helhed (Jacobsen & Pringle, 2008, s. 223). I forhold til vores undersøgelses tilgang bidrager hermeneutikken med en central rolle, idet vores undersøgelse har en vekselvirkning mellem empiri og teori, det vil sige, at i vores analyse vil det være centralt, at forstå delene ud fra en samlet helhed. Her vil vi fortolke delene for at kunne svare på vores problemformulering.

Vores empiri skal hermed fortolkes ud fra hermeneutikkens tilgang for, at vi kan forstå denne. Derudover vil den hermeneutiske tilgang have indvirkning på bachelor projektets analysestrategi, da hermeneutikken handler om at forstå meningen bag vores problemstilling altså en meningsfortolkning. I forhold til vores rolle som forskere er vi bevidste om, at vi vil spille en moderat rolle i interview situationerne, dette betyder at der i vores dialog med informanterne skabes en horisontsammensmeltning som igen betyder at forforståelsen danner en ny forståelse i en endeløs proces. Samtidig vil vores forsker rolle være vanskelig, at holde neutral da der skabes et *dialektisk forhold* mellem os som undersøgere og informanterne (Jacobsen & Pringle, 2008, s. 234-235).

I undersøgelsen betyder dette, at forforståelsen vil have indflydelse på undersøgelsens emne og hvordan undersøgelsen gribes an. Samtidig ligger der eksplicit i dette, at forskeren tydeliggør sin forforståelse, så det er muligt at evaluere, hvor meget forforståelse kan have påvirket undersøgelsen. Den anden pointe, er princippet i den hermeneutiske cirkel som værende vekselvirkningen mellem del og helhed (Juil & Pedersen, Samfundsvidenskabernes Videnskabsteori - En indføring, 2012, s. 110). Vores undersøgelses arbejde i forbindelse med bachelor projektet har gennem vores forståelse af problemstillingen på sin vis været knyttet sammen med interviewguiden. Vores forforståelse omkring vores problemformulering har været centreret omkring krydspresset mellem dels det handlingsmæssige råderums påvirkning af økonomi kontra socialrådgiverens faglighed. Herigennem har vores indledende undersøgelses

arbejde gjort os i stand til at målrette og samtidig stille uddybende spørgsmål i interview situationen gennem en delvis bevidst og ubevidst fortolkning. Og den hermeneutiske tilgang har haft indflydelse på vores indledende undersøgelses arbejde (Jacobsen & Pringle, 2008, s. 224-225).

Den kvalitative metode

Undersøgelses tilgang

Vi vil undersøge, hvordan informanterne oplever vores problemfelt i praksis og deraf også socialrådgiverens handlingsmæssige råderum gennem deres forståelsesramme. Vi er bevidste om, at være åbne og nysgerrige og om at sætte vores egen forforståelse i spil for, at vi således kan komme i dybden i vores undersøgelse.

Vi vil i undersøgelsen af problemformuleringen tolke på, hvordan den viden vi opnår gennem interviewene kan bringes i spil i forhold til vores problem beskrivelse. Ud fra interviewene vil vi udforme deltemaer, disse deltemaer vil vi analysere på og se i kontekst med vores teoretiske ramme. Samspillet mellem vores forforståelse og forståelsen vi opnår samt vores problemformulering betragtes ud fra den hermeneutiske cirkel¹³.

Empiri

I denne opgave har vi valgt at benytte os af metodetriangulering da vi i vores afklaring af problemstilling både vil benytte kvalitativ og kvantitativ empiri (Larsen, 2010, p. 31). Vi gør brug af den kvalitative empiri i form af teori og interviews. Brugen af kvalitativ empiri er vigtig for, at give et detaljeret billede af problemstillingen. For samtidig at danne det mere generelle overblik over problemet, har vi samtidig valgt, at gøre brug af kvantitativ empiri, i form af statistikker og undersøgelser. Vi har hermed en abduktiv tilgang til problemet. Dette giver ikke den absolutte sandhed, men giver, ud fra vores vurdering, et meget nuanceret billede af problemstillingen. Idet vi både har undersøgelser, altså det brede samlede billede, og teoretikernes tolkning, samt praktikers oplevelser af problemstillingen.

Vi har i vores projekt benyttet kvantitativ data til at beskrive og aktualisere vores problemstilling. Den kvalitative data har vi videre benyttet til at uddybe og nuancere

---

¹³ Den hermeneutiske cirkel, vil være den erfaring at man er nødt til at forstå helheden og for at forstå dens enkelte dele og omvendt.

den kvantitative data og dermed komme tættere på vores problemstilling (Larsen, 2010, p. 37). Dataindsamlingen vi har benyttet til kvantitativ data er sekundær data, data der allerede er eksisterende og indsamlet af andre, vi har altså ikke her været ude og skabe data selv. Dette i form af forskningsdata som vi har fundet i bøger, rapporter, afhandlinger og lignende som fx. Danmarks statistik. De kvantitative metoder er ikke anvendelige til dybdegående analyser af følelser og meninger.

Vi har benyttet allerede eksisterende kvalitativ data i form af tekster, kvalitative undersøgelser og rapporter. Vi har selv udført en kvalitativ undersøgelse i form af interviews, hvor den allerede eksisterende data har lagt til grund for vores problemstilling samt videre bearbejdning af denne sammenholdt med vores indsamlede kvalitative data (Larsen, 2010, p. 97). Vi har i undersøgelsen været interesserede i de bagvedliggende holdninger og de begrundelser der ligger til grund for meningene for dermed at opnå en forståelse af socialrådgiverens oplevelser. Denne fyldige data har vi indsamlet via kvalitative data i form af interviews med rådgivere i praksis. Vi har ønsket dybdegående viden omkring en specifik gruppe socialrådgivere i en bestemt organisation på et bestemt tidspunkt. Dette er baggrunden for at vi har valgt kvalitative interviews.

Udvælgelse af informanter

Vi har indsamlet empiri i form af individuelle interviews med udvalgte socialrådgivere. Baggrunden for at vælge individuelle interviews var, at vi ønskede de individuelle rådgiveres oplevelser. Og at vi ikke ønskede de skulle påvirkes af hvad de øvrige informanter fortalte, men det var deres erfaringer og oplevelser vi var interesserede i.

I forhold til informanter ønskede vi her, at lave en selektiv udvælgelse, udvælgelsen lavede vi på baggrund af kriterier som køn, alder, erfaring og baggrund (Larsen, 2010, p. 91). Vi valgte de informanter vi mente var hensigtsmæssige i forhold til vores problemstilling. Vi sammensatte en stikprøve, altså en gruppe af informanter med maksimal variation, i forhold til specielle kendetegn (Larsen, 2010, p. 93). Som tidligere beskrevet er Frederikshavns kommune Center for Familie inddelt i distrikter. Vi har her valgt informanter fra forskellige distrikter for at få det brede billede og ikke bare et billede af hvordan man gør i et enkelt team. Derudover havde vi et ønske om at få informanter med maksimal variation, dette både i forhold til alder og erfaring, samt

historik i organisationen. Vi blev dog her begrænset af hvem der kunne og ville stå til rådighed for et interview.

Overvejelser omkring interview situationen

Vi har taget kontakt til informanterne i god tid og lavet aftaler forud for selve interviewet. Her præsenterede vi vores undersøgelse samt formålet med undersøgelsen. Vi havde budgetteret med 1.5 time til hvert interview, men planlagt at det ikke ville tage over en time. Dette for at tage forbehold for uforudsete hændelser, som kunne gøre interviewet ville trække ud eller blive forsinket. Samt at vi ikke ville komme til, at befinde os i en tidspresset situation, hvor vi tidsmæssigt ville have mulighed for at skabe den mængde af data ville have behov for.

Grundet vores manglende erfaring i, at foretage interviews samt af studiets fastsatte tidsramme for projektudførelsen, strukturerede vi vores interviews. Struktureringen har vi også anvendt for, at sikre en høj reliabilitet. Vores overvejelser var at det hermed ville være lettere, at få nøjagtige data og at dette ville gøre det lettere at sammenligne vores data (Larsen, 2010, p. 97).

Reliabilitet er vigtig når kvaliteten af design skal vurderes. Vi var bevidste om, at det kunne være svært, at sikre reliabilitet i en kvalitativ undersøgelse, da der i en interview situation var stor risiko for, at informanten var påvirket af situationen og interviewer og dermed fremkom med et specifikt svar grundet den givne situation. For at sikre reliabilitet i vores undersøgelse, var vores fokus at bearbejde dataene med stor nøjagtighed. Dette sikrede vi gennem systematik og overblik over de forskellige svar data.

Vi valgte at lave et *ustruktureret* interview samt benytte en interviewguide, da vi ønskede at vores informanter skulle kunne tale frit i interviewet så informantens oplevelser, meninger og holdninger fik mulighed for, at komme til udtryk. I rollen som interviewer var vi opmærksomme på, at stille opfølgende spørgsmål og løbende dreje samtalen mod de emner vi ønskede belyst. Vi benyttede en interviewguide til, at sikre os at vi kom omkring alle temaer inden interviewets afslutning.

For at sikre bearbejdningen af data tog vi notater under interviewet og samme dag som interviewet blev afholdt blev hele interviewet således nedskrevet. Hvilket gav os mulighed for at præcisere vores data (Larsen, 2010, p. 116). Vi forsøgte dermed at lave

en fleksibel proces i vores interviews, hvor der var mulighed for, at ændre spørgsmålene undervejs. Vi valgte at benytte den hermeneutiske metode, hvor informanternes historie var omdrejningspunktet, dette gjorde vi for at skabe en større validitet i informationen (Larsen, 2010, p. 95).

Vores første interview blev lagt med forholdsvis stor afstand til de efterfølgende. Dette gav os mulighed for at redigere og tilpasse interview guiden, derfor fremkommer der også to forskellige i vores bilagsmateriale. Den hermeneutisk tilgang åbnede op for data vi ikke på forhånd var bevidste om og har bidraget til at gøre vores undersøgelse mere nuanceret. I samme forbindelse aftale vi med alle tre socialrådgivere at vi kunne vende tilbage med opfølgende spørgsmål, såfremt dette var aktuelt.

I interview situationen var vi som interviewer meget bevidste om, at være velforberedte, fokuserede og have overblik. Vi havde på forhånd sat os ind i den empiri der kunne belyse vores problemstilling kvantitativt. Vi havde undersøgt organisationen for derigennem, at have forståelse for arbejdsforholdene og dermed de rammer vores informanter arbejder under. Et meget kort rids af de organisatoriske rammer fremgår af afsnittet "*Frederikshavn kommune som undersøgelsesfelt*" samt bilagsmaterialet (bilag 6, 7 og 8). Derudover var vores fokus rettet mod ikke, at stille ledende spørgsmål, så vores informanter havde mulighed for at reflektere over spørgsmålene og vi derigennem kunne få en data mængde der var fyldestgørende for vores undersøgelse.

Vi var i interview situationen meget opmærksomme på vigtigheden af anerkendelse. Dette var i forhold til de af informanternes afgivne svar, når de svarede anderledes end vi forventede. Informanternes svar styrede således interview situationen og derigennem opnåede vi de for os mest valide svar, herigennem var den hermeneutiske tilgang styrende. Vi var således også bevidste om, at vi ikke afbrød informanterne i deres svar men, at vi i stedet anerkendte informanterne gennem vores kropssprog.

Et andet aspekt der havde betydning for udførelsen af vores opgave var, at vi grundet rammerne af opgaven ikke havde mulighed for at interviewe et bredt udsnit af socialrådgivere i flere forskellige kommuner. Overførbarheden var derfor begrænset i forhold til, at sige noget generelt omkring, hvad socialrådgiveren i praksis oplever. Vores antagelse er, at vi ved at sammenholde interviewdata fra informanterne med

tidligere beskrevet empiri, vil få en mere valid helhedsforståelse på trods af en snæver undersøgelse, idet vi både har undersøgelser, altså det brede samlede billede, og teoretikernes tolkning, samt praktikers oplevelser af problemstillingen.

Interviewguide

Som tidligere beskrevet valgte vi, at udarbejde en interviewguide til anvendelse i interview situationen. Vi valgte på forhånd, at opdele den i temaer for, at opretholde en rød tråd gennem hele processen af interview, bearbejdning og sammenligning af data.

Der vil af vores bilag fremgå to interview guides, en vi benyttede til første interview og en revideret version vi benyttede til de to efterfølgende interviews. Dette fremgår af bilag 1 og 2 i bilags materialet.

Interviewguiden valgte vi at dele op i temablokke. Udover temablokkende præsenterede vi os selv og vores projekt, dette var for at informere vores informanter om hvad interviewet ville omhandle. Efterfølgende spurgte vi indtil en profil på hver af vores informanter, denne profil omhandlede informantens uddannelsesmæssige baggrund, erfaring, sagsstamme samt navn og titel. Endelig redegjorde vi for deres ret til at være anonym.

Ved hvert temaskifte informerede vi informanten omkring, hvad det følgende temas omdrejningspunkt ville være, dette gjorde det således lettere for informanten at omstille sig og dermed komme med fyldestgørende svar. Vi var bevidste om, at flere af spørgsmålene ville overlape hinanden og at interviewguiden således var vejledende til at vi kom rundt om alle temaer. I alle temaer var der implementeret aspekter fra den teori vi har valgt at anvende, dette var for allerede i interview situationen at inddrage denne.

Første og sidste temablok består af helt formelle og praktiske oplysninger, disse blokke bidrager helt konkret til vores baggrundsviden omkring informanterne og at få afsluttet interviewet på en ordentlig måde med respekt for informanterne samt give mulighed for afsluttende spørgsmål eller kommentarer. Der er ikke knyttet teoretiske overvejelser til disse blokke.

I anden tema blok er centreret omkring informantens brug af SEL §11. Dette tema indeholder meget konkret spørgsmål omkring, hvad rammerne for § 11 er samt

hvordan socialrådgiveren anvender § 11. Disse spørgsmål er for at opnå en grundlæggende forståelse af hvordan informanterne anvender denne paragraf.

Den tredje tema blok handler om hvordan informanterne oplever det handlingsmæssige råderum inden for SEL § 11. Formålet med dette tema er at afklare, hvordan det handlingsmæssige råderum socialrådgiveren agerer i er, samt hvordan de oplever dette. Her har vi et ønske om mere reflekterede svar end i første temablok.

I fjerde temablok vil spørgsmålene omhandle økonomiske rammer og hensyn, formålet med dette tema vil være at få et indtryk af hvor stor en indflydelse økonomiske hensyn har for socialrådgiveren. Her vil vi stille åbne og brede spørgsmål.

Analysestrategi

Inden vores analyse tog vi stilling til, hvilken form for analysestrategi vi påtænkte, at undersøge vores problemfelt gennem. Udgangspunktet var en eklektisk tilgang med meningskondensering. Meningskondenseringen indebar, at vi anvendte en tilgang i vores analyseproces til, at begrænse et transskriberet interview til korte formuleringer. Vi har anvendt fem trin til meningskondenseringen; først har vi gennemlæst interviewet i sin helhed, dernæst har vi fundet de mest "*naturlige betydningsenheder*", hvorefter disse blev kategoriseret i temaer med en hovedpointe. Formålet var, at reducere til korte formuleringer – hovedbetydninger.

Ud fra betydningsenhederne stillede vi spørgsmål ud fra vores problemforståelse. Og de væsentligste temaer blev identificeret. Vi har meningskondenseret hvert enkelt interview og tydeliggjort og reduceret til det helt essentielle og konkrete i formuleringerne. Vi efterfølgende kunne analysere på (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 267-272).

Meningskodning anvendte vi til, at reflektere over de modtagne data. Dette var for at reducere datamængden samt komprimere, systematisere og sortere materialet så det blev lettere at håndtere i analysen. På denne måde var det muligt at formulere teoretiske begreber, som kunne være relevante i vores analyse. Dette blev en interaktion mellem det vores empiriske materiale pegede på samt vores forforståelse – dette så vi som en tolkende fase i vores analyse (Thagaard, 2015, s. 138).

Etiske overvejelser

Vi havde forskellige etiske overvejelser omkring vores undersøgelsesproces. Afsættet var at vores undersøgelse ikke måtte skade vores informanter. At vi som interviewere var opmærksomme på, at hvis der kom informationer frem i interviewet som kunne skade informanterne var dette vigtigt for os at forholde os til i interviewsituationen. (Thaagaard, 2008, p. 110).

Det var vigtig for os at vores informanter ikke følte sig presset til at udtale sig om anliggender som de egentlig ikke havde lyst til at udtale sig om. Generelle overvejelser omkring personlige og nærgående spørgsmål vi som interviewere stillede og hvor vi samtidig respekterede informanternes grænser.

Dette skal samtidig ses gennem en hermeneutisk tilgang, hvor det var vigtigt at vi som interviewere forholdt os neutralt til det fortalte og at vores egne meninger ikke kom frem i interviewene.

Et andet etisk dilemma var udvælgelsen af informanter. Nogle informanter var kolleger til en af os, hvorfor vi valgte at denne ikke interviewede egne kolleger. Dette var for at skabe så neutrale rammer som muligt, da det ikke var hensigtsmæssigt at informant og interviewer har kendskab til hinanden. Dette var samtidig for at undgå forforståelser i interviewet set i konteksten af erfaringer og udtalelser.

Teori

I dette afsnit redegøres for valget af bachelor projektets teoretiske perspektiver. Teoriafsnittet vil indbefatte et interaktionistisk perspektiv. Det interaktionistiske perspektiv giver os anledning til at rette vores fokus mod en analyse af socialrådgiverens subjektive tolkning og forståelse. De teoretiske perspektiver udgør udvalgte begreber fra henholdsvis Peter Høilund¹⁴ og Søren Juul¹⁵ samt Pierre Bourdieus¹⁶ teorier. Peter Høilund og Søren Juul inddrages med henblik på, at diskutere begrebet dømmekraft. Teorien er relevant da den skal danne baggrund for vores forståelse for, hvordan socialrådgiverens handlingsmæssige råderum er påvirket af flere forskellige interesser og hensyn i de institutionelle kontekster.

---

¹⁴ Peter Høilund, Professor emeritus, ph.d. og dr.scient.soc. hos Roskilde Universitet.

¹⁵ Søren Juul, lektor ved Institut for Sociologi og Socialt Arbejde, København.

¹⁶ Pierre Bourdieu, f. 1930, d. 2002, fransk sociolog og antropolog.

Dernæst vil Pierre Bourdieus teori omkring *habitus, felt og kapital samt doxa og symbolsk vold og positionering* sættes i spil, dette for at centrere teorien omkring socialrådgiverens praksis. Bourdieu er relevant for at opnå en forståelse for og en uddybning af mikro niveauet i analysen.

Vores valg af teori og allerede eksisterende undersøgelser tager afsæt i problemformuleringen. Vi vil i de følgende afsnit søge, at afdække de sagsforhold, der kan medvirke til, at forklare intentionen om kommunernes forpligtigelse til en tidlig og forebyggende indsats jf. Lov om Social Service §11 versus den kommunale praksis for socialrådgiveren samt de økonomiske forhold.

Set ud fra et teoretisk perspektiv kan problemformuleringen betragtes ud fra forskellige teorier. Vores valg af teoretikere begrundes i at undersøgelsen og ovennævnte teoretikere kan bruges til at betragte vores problemformulering ud fra henholdsvis et individperspektiv og et samfundsperspektiv.

Vores indgangsvinkel kan hermed baseres på flere forskellige synsvinkler og vi formoder, at vores teorivalg kan hjælpe os med, at afklare vores problemformulering. Vi er bevidste om, at vi med valget af disse teorier/teoretikere fravælger andre tilgange som også kunne spændende vinkler i forbindelsen af undersøgelsen af vores problemformulering. Derudover vurderer vi, at helhedsperspektivet er et centralt element i belysningen af vores problemformulering. Vores valg er herudover valgt grundet vores videnskabs teoretiske tilgang.

Modeller i socialt arbejde

For at opnå en forståelse af sociale problemer, samfund, relation og det enkelte barn eller ung anlægger socialrådgiveren et teoretisk perspektiv på det sociale arbejde.

I vores formulering af bachelor projektet har vi valgt at anlægge et interaktionistisk perspektiv på vores opgave.

Meget socialt arbejde bygger grundlæggende på casework-modellen som tidligere belyst. Men der er findes samtidig fem overordnet modeller. De fem modeller foreligger som den psykodynamiske model, den interaktionistiske model, den læringsteoretiske model, den konfliktteoretiske model og den systemteoretiske model. Hver enkelt model indeholder et bagvedliggende teoretisk perspektiv som forståelsesramme og med en

metode som ligger vægt på forbindelsen mellem socialrådgiverens forståelse af det sociale problem og handlingen i forandringen af det sociale problem. Menneskesynet er forskelligt i de fem modeller og det samme er forandringsperspektivet og værdisættet der ligger bag (Hutchinson & Oltegal, 2006, s. 300).

Vi har i vores bachelor projekt fokus på at undersøge socialrådgiverens oplevelse af dennes handlingsmæssige råderum og vi har derfor valgt at anvende det interaktionistiske perspektiv. Vores valg begrundes i, at det interaktionistiske perspektivs primære fokus er *samhandlingen* eller *interaktionen mellem mennesker* samt *tolkning* og *forståelse af situationen* samt *kommunikation* (Hutchinson & Oltegal, 2006, s. 89).

I den interaktionistiske model er et centralt element menneskets forståelse og tolkning af situationen. Det helt essentielle er hermed, at forstå mennesket på den anden side af skrivebordet. Denne situation vil oftest være sigtet mod mikro situationer. Samtidig er et væsentligt element i modellen en forståelse af Thomas-teoremet; "*Når mennesket definere en situation som virkelig, så er den virkelig i sine konsekvenser*" dette betyder, at fortolkningen af forholdene vil påvirke handlingen (Hutchinson & Oltegal, 2006, s. 91). *Situationsdefinitioner* er udslagsgivende for, hvordan interaktionen udfolder sig, med fokus på kommunikationen. Denne kommunikation ophører således, hvis der ikke er enighed om en fælles definition gennem relationen, udgangspunktet er hermed at opnå en fælles *situationsdefinition* hvor der ikke tages udgangspunkt i egen *situationsdefinition* men forudsætter en *working agreement* som igen videreføres til en *working relation*. Dette er følgelig en *situationsdefinition* der er acceptabel for begge (Hutchinson & Oltegal, 2006, s. 92).

Overordnet set frembringer den interaktionistiske model en forståelse for relationen som det centrale, dette på mikroniveau og der er derfor i modellen ikke taget højde for makroniveauet.

Modellen tilstræber, at se bort fra socialrådgiverens forforståelse, hvilket gør, at vi ser den som et godt modstykke til den hermeneutiske vinkel som vi har valgt som den bagvedliggende metateoretiske tilgang.

Pierre Bourdieus teori om kapital og doxa og positionering

Vi har som den ene hovedteori valgt at anvende Pierre Bourdieus teori om kapital, doxa og positionering. Denne teori skal hjælpe os med at belyse mikro og meso niveauet. Denne teori er vores indgangsvinkel til, at forstå den enkelte socialrådgivers handlingsmæssige råderum i praksis. Samtidig ser vi Bourdieus sociologiske teorier som en fyldestgørende pendant til Høilund og Juuls teori om dømmekraft. Udgangspunktet i Bourdieus hovedteori er et sæt af teoretiske begreber og dermed består dette ikke som en samlet hovedteori. Vi har derfor mulighed for at udvælge det der for os er relevante begreber til vores analyse. Vores primære fokus vil derfor være centreret omkring Bourdieus begreber kapital, doxa og positioneringen. Dog vil vi forholdsvis kort også inddrage andre begreber med det formål at opnå en samlet forståelse i vores undersøgelse. Bourdieus perspektiv er for os relevant, da han formår at anlægge et helhedsperspektiv på og forståelsen af magt og ulighed i det sociale arbejde (Hansen, 2013, s. 92). Bourdieus teori er fortrinsvis rettet mod samfundets fremherskende diskurser, herunder er det centralt for Bourdieu, at gå skridtet videre fra det samfundsvidenskabelige perspektiv og sætte sig ud over grænsen til det strukturelle niveau eller handlings niveauet (Hansen, 2013, s. 95).

Dette perspektiv vil herfor være vores udgangspunkt for at opnå en besvarelse af vores problemformulering på mikro og meso niveau på en fyldestgørende måde. Set i dette teoretiske perspektiv vil vi hermed forsøge, at opnå at svare på vores problemformulering på samtlige niveauer med inddragelse af Høilund og Juuls teori om dømmekraft på makro niveau.

Beskrivelse af Bourdieus analytiske begreber

Habitus

Habitus begrebet er en af grundstene i Bourdieus teorier. Selve kernen i habitus er, at menneskets valg og handlinger samt deres perspektiv og indlevelse på virkeligheden grundlægges gennem internaliserede dispositioner. Disse dispositioner internaliseres kropsligt i mennesket og er dermed med til, at præge valget af og muligheden for handling i en konkret kontekst. Habitus skal forstås som tillærte dispositioner der er ubevidste og er således et udtryk for den viden mennesket tilegner sig livet igennem. Ifølge Bourdieu er et menneskes habitus en legemliggørelse af historien, dette betyder at erfaringer er internationaliseret, men som man i processen har glemt er historiske

(Mik-Meyer & Villadsen, 2007, s. 76). Habitus begrebet er et resultat af socialisering både den primære og sekundære socialisering. Den sekundære socialisering er den interessante for os, da det er denne form for habitus der beskæftiger sig med det samfundsmæssige niveau (Wilken, Bourdieu for begyndere, 2011, s. 49). Vi ser begrebet som anvendeligt for om socialrådgiverens habitus fungerer i feltets doxa.

Felt

Feltet i det sociale arbejde det Bourdieu betegner som det socialpolitiske felt, dette felt kan yderligere deles op i under felter som udgør den praktiske del af socialrådgiverens arbejde. I dette bachelor projekt svarer begrebet felt til afdelingen Center for Familie. Feltet skal forstås ud fra dels dets egen autonomi men også ud fra forholdet til andre felter. Feltet Center for Families logik afhænger af socialrådgiverens position, kapital samt feltets forhold til det politiske magtforhold (Hansen, 2013, s. 98). Feltbegrebet kan ifølge Bourdieu bruges både som et analytisk begreb, der kan benyttes til, at udskille mindre enheder i samfundet, samt et historiserende begreb der har fokus på de særlige sociale arenaer der fremkommer (Wilken, Bourdieu for begyndere, 2011, s. 51).

Ifølge Bourdieu kan der foretages grundige interviews om sociale forhold, men dette er med en fare for, at overse de bagvedliggende strukturer og forhold, samt historik, som gør, at informanterne har en umiddelbar, og ureflekteret erfaring af verden (Prieur & Sestoft, 2006, s. 27). I feltet kommer Bourdieus begreb doxa i spil.

Kapital

Bourdieu's felt begreb og habitus begreb skal ses i konteksten af kapitalbegrebet. Kapital begrebet dækker over tre kapitalformer den økonomiske kapital, den kulturelle kapital og den sociale kapital. Den økonomiske kapital omhandler penge og generelle materielle goder og er modsætningen til den kulturelle kapital. Den kulturelle kapital er på sin vis både et snævert og et bredt begreb. I den snævre forståelse er der tale om viden som er udmøntet i et uddannelsesbevis og i den brede forstand vil begrebet omhandle den kulturelle læring. Den kulturelle kapital forekommer i tre varierede forståelser; kropslig, objektiveret og en institutionaliseret forståelse. Selvom den kulturelle kapital er en kapital form for sig selv, er den delvis afhængig af den økonomiske kapital uden dog at der er en direkte sammenhæng, det er dog lettere at akkumulere den kulturelle kapital i kraft af den økonomiske kapital. Den sociale kapital er status og netværk. I dette begreb er der også tale om forskellige forståelser, der er

officielle titler og medlemskaber som hører under den formelle forståelse og den uformelle er således de mere almindelige og helt igennem uformelle sociale relationer (Hansen, 2013, s. 100-102). Den symbolske effekt af de tre kapital former betegner Bourdieu som symbolsk kapital. Den symbolske kapital er beskrevet som moral, værdier, ry, anerkendelse og er ifølge Bourdieu det der svarer til omsætningen af de andre kapitalformer (Wilken, Bourdieu for begyndere, 2011, s. 63). Kapital begrebet er overordnet set forstået som de værdier og ressourcer som socialrådgiveren har adgang til gennem egenskaberne fra habitus og feltet de interagerer i. Dette udgør i Bourdieus forstand praksis. Kapital begrebet er et rammebegreb hvilket vil sige at det kan defineres ud fra analysens kontekst

Doxa og symbolsk vold

I afdækningen af vores problemformulering spiller Bourdieus begreber doxa og symbolsk vold en central rolle. Centralt for Bourdieu er konfliktperspektivet, defineret som kampe om anerkendelse og indflydelse i feltet. Kampe indenfor og udenfor felterne handler om sammenligning af spilleregler. Hvert felt har dets egne spilleregler, dette benævnes af Bourdieu som doxa. Doxa er feltets tavse viden og består samtidig af en orden af handlinger, normer og værdier, en mængde af selvfølgeligheder der er grundlagt over tid. Aktørerne, socialrådgiverne, handler ubevidst og stiller ikke spørgsmål ved om feltets doxa er rigtig/forkert, normalt/unormalt eller god/dårlig argumentation. Der er hermed hentydet til, at doxa er en række common-sense betragtninger der er indlysende og det derfor ikke skaber diskussion i feltet (Hansen, 2013, s. 99). Et eksempel på doxa i feltet kunne være socialrådgiverens forståelse af de tilbud der gives i forhold til SEL §11 altså et tilbud der anvendes ved de forebyggende indsatser.

Bourdieu beskriver symbolske vold som en magt der pålægger andre grupper eller individer bestemte meninger eller holdninger, en usynlig magt da det pålægges på en måde der skjuler magtrelationen. Symbolske vold beskriver Bourdieu som den type magt der kommer til udtryk grundet interaktion og indforståethed i gruppen (Wilken, Bourdieu for begyndere, 2011, s. 90-93). I forhold til vores problemformulering er begrebet symbolsk vold spændende, da dette kan hjælpe os til en forståelse af hvordan rammerne socialrådgiveren arbejder eventuelt kan påvirke de vurderinger de træffer i forhold til foranstaltninger.

Positionering

Bourdieu's positionerings begreb har flere betydninger. Bourdieu mener, at alle i feltet vil have en position som er i sammenhæng med de andre individers position i feltet. Bourdieu mener at man ved at forbinde positioner og positioneringer kan påvise, at menneskers meninger og ytringer ikke er tilfældige og subjektive men forbundet med systematiske forskelle i sociale positioner (Prieur & Sestoft, 2006, s. 169). Videre mener Bourdieu ikke, at man kan forstå social praksis ved alene, at have fokus på strukturelle eller objektive forhold, han mener, man er nødt til at have en interesse for, hvordan individerne selv forstår det system de er en del af (Wilken, Bourdieu for begyndere, 2011, s. 29). Dels omhandler begrebet altså socialrådgiverens status og objektive muligheder, dels er der tale om socialrådgiverens udsyn på feltet. Begge dele er forbundet idet socialrådgiverens perspektiv holdt op mod, hvad der aktuelt ses fra den position socialrådgiveren har. Positioneringsbegrebet er relevant forstået i den kontekst at det kan belyse socialrådgiverens professionelle mening på et perspektiv. Dette betyder i forhold til vores problemformulering, at vi kan opnå dels et juridisk synspunkt, et økonomisk samt et socialt fagligt perspektiv (Hansen, 2013, s. 99-100).

Beskrivelse og anvendelse af Pierre Bourdieus begreber i bachelor projektet

I vores forståelse af Bourdieu handler hans overordnede teoretiske begreber habitus, felt og kapital om at forstå, begrunde og fortolke fænomener gennem en vekselvirkning af teori og empiri. Gennem denne hermeneutiske vekselvirkning fremstiller Bourdieu magtstrukturen i det sociale felt. Anvendelsen af Bourdieus teori er centreret omkring de bagvedliggende strukturer og socialrådgiverens forståelse og oplevelse af historien. Bourdieus teori giver os frihed til at vælge centrale begreber i forhold til vores hensigt med at anvende Bourdieu, dette på helholdsvis på et mikro niveau samt meso niveauet. Vi vil i analysen af det sociale felt Center for Familie søge efter socialrådgiverens oplevelse af det handlingsmæssige råderum, men vi vil samtidig ved hjælp af vores teori valg gennem habitus søge, at opnå en forståelse af socialrådgiverens praksis. Feltbegrebet spiller en central rolle som et analytisk redskab i vores forståelse af socialrådgiverens rammer for det handlingsmæssige råderum. Vi må formode, at der i det sociale felt, Center for Familie, også vil være varierede interesser i kapital begrebet. Bourdieu er af den opfattelse at samfundets strukturer og mikro niveau spiller sammen i en deterministisk relation. Denne relation vil vi i vores analyse prøve, at opnå en

forståelse for ved at dykke ned på mikro niveauet gennem vores undersøgelse. Vi er bevidste om, at i en konfliktteoretisk teori som denne vil der være adskillige interesser på spil, ifølge Bourdieus opfattelse vil dette være en logisk slutning da kampe og disharmoni netop er udgangspunktet i det sociale arbejde (Hansen, 2013, s. 100). Vi vil anvende Bourdieu som indgangsvinkel til, at opnå en forståelse og refleksivitet for de forskellige interesser der er på spil.

Peter Høilund og Søren Juuls teori om dømmekraft i socialt arbejde

Vi har som den anden hovedteori valgt at anvende Peter Høilund og Søren Juuls teori om dømmekraft. Teorien skal anvendes for, at vi i vores bachelor projekt kan opnå en forståelse for makro niveauet. Teorien er et udgangspunkt og en kritisk synsvinkel på at forstå de konflikter der eksisterer gennem socialrådgiverens handlingsmæssige råderum i praksis. Ansporet af Pierre Bourdieus teori om kapital og positionering er Peter Høilund og Søren Juul optaget af henholdsvis anerkendelses tankegangen og dømmekraft begrebet i det sociale arbejde. Udgangspunktet i teorien bygger grundlæggende på en forståelse af, at der er en del udfordringer i det sociale arbejde gennem dels socialpolitikken men også i kommunens kontekstuelle rammer. Teorien indbefatter også, at samfundet på den ene side er uretfærdigt set i et anerkendelsesperspektiv og på den anden side er den enkeltes socialarbejders autonomi begrænset (Juul & Høilund, *Anerkendelse og Dømmekraft i Socialt arbejde*, 2015, s. 174).

Hensigten med, at anvende dømmekraft begrebet er fortrinsvis at demonstrere, at der eksisterer andre magtformer i praksis i det sociale arbejde end socialrådgiverens social faglighed i det handlingsmæssige råderum. Dømmekraft begrebet ligger sig tæt op ad Pierre Bourdieus teori omkring fortrinsvis den symbolske kapitalform og har derfor mange centrale lighedspunkter. Det største lighedspunkt er magtbegrebet, magten ses i begge teorier som en snigende og u tiltænkt kontrol. Høilund og Juul er af den opfattelse, at dømmekraft begrebet er bedre egnet til at indfange konteksten mellem samfund, institution og borger. Dømmekraft begrebet vil hermed være vores indgangsvinkel til, at fremstille, hvorledes socialrådgiverens handlingsmæssige råderum påvirkes og vil faktisk være vores måde, at definere magt på i bachelor projektet (Juul & Høilund, *Anerkendelse og Dømmekraft i Socialt arbejde*, 2015, s. 59).

Høilund og Juuls teori harmonerer således med vores empiriske antagelse om, at samfundets udvikling og krav er ved at fjerne sig fra socialrådgiverens oprindelige faglighed der er centreret omkring omsorg og for i stedet at dreje sig mod en politisk styret dømmekraft set i et økonomisk perspektiv.

Beskrivelse af de tre former for dømmekraft

Dømmekraft begrebet er centralt for forståelsen af Høilund og Juuls teori. Dømmekraft begrebet er tre delt i; *Den personlige dømmekraft*, *Den institutionelle dømmekraft* og *Den sociale dømmekraft*.

Den personlige dømmekraft er defineret som socialrådgiverens faglige og personlige baggrund samt socialrådgiverens vurderinger og stillingtagen. Denne dømmekraft er den der *formulerer anskuelser, vurderinger og stillingtagen* og den er betinget af *arv og miljø* faglig baggrund samt habitus, dette danner den tankeverden vi betragter verden på. Denne dømmekraft påvirkes også af de rammer der er i samfundet og indenfor institutionen og den udfoldes dermed ikke uden videre. Socialrådgiveren vil i praksis påvirkes af den personlige dømmekraft gennem regler, traditioner og vaner både bevidst og ubevidst gennem den måde socialrådgiveren socialiseres ind i institutionen. I institutionen er der mange forskellige meninger som socialrådgiveren ikke selv har i sin magt. I det socialfaglige arbejde reflekterer socialrådgiveren over, hvad der er barnets bedste og de juridiske rammer der er indenfor det handlingsmæssige råderum og endeligt Center for Families praksis. Denne dømmekraft er hermed ikke kun socialrådgiverens personlige men også Center for Families dømmekraft der kommer til udtryk gennem sagsbehandlingen i en børnesag. Socialrådgiveren påvirkes så uden at være *herre i eget hus* af de mest gennemgående *institutionsfortællinger*. *Institutionsfortællingerne* svarer til begrebet den *institutionelle dømmekraft* (Juil & Høilund, *Anerkendelse og Dømmekraft i Socialt arbejde*, 2015, s. 61-62). Den institutionelle dømmekraft omhandler vaner, traditioner og regler der er indbefattet i institutionen men indeholder også en slags *"faglig-moralsk kode"* for, hvordan socialrådgiveren skal handle overfor borgeren. Den essentielle indvirkning på socialrådgiverens dømmekraft er den institutionelle dømmekraft (Juil & Høilund, *Anerkendelse og Dømmekraft i Socialt arbejde*, 2015, s. 62). Socialrådgiveren er repræsentant og frontpersonale i Center for Familie. I socialrådgiverens møde med barnet og dennes netværk udformes og forvaltes *den sociale dømmekraft*. Den *sociale*

dømmekraft er det direkte borgerrelaterede så som borgens drømme, visioner og livshistorie samt socialrådgiverens livserfaring, faglige indsigt og de retlige forhold (Juul & Høilund, *Anerkendelse og Dømmekraft i Socialt arbejde*, 2015, s. 62).

Ubalance mellem etik, jura og økonomi

Høilund og Juul beskriver i bogen *Anerkendelse og dømmekraft i socialt arbejde*, at der i det sociale arbejde antages at være en ubalance. På den ene side har etikken og juraen fået en væsentlig lavere status end de politiske prioriteringer af forvaltningen og de økonomiske rammer. Hensynet til den enkelte må ud fra disse betragtninger oftest vige, for i stedet at erstattes af planlægning, effektivisering og omkostningsbetragtninger. Den *faglig-moralske kode* for, hvordan socialrådgiveren handler overfor borgeren i den institutionelle dømmekraft bliver der med en barriere for det gode sociale arbejde. Det sociale arbejdes praksis får dermed en bekymrende drejning (Juul & Høilund, *Anerkendelse og Dømmekraft i Socialt arbejde*, 2015, s. 72). Høilund og Juul argumenterer for, at opfattelsen af det gode sociale arbejde handler om borgerens proces for at opnå deres ønsker om det gode liv. Men at den institutionelle dømmekrafts økonomiske perspektiver afgør socialrådgiverens handlingsmæssige råderum og dermed også socialrådgiverens faglighed (Juul & Høilund, *Anerkendelse og Dømmekraft i Socialt arbejde*, 2015, s. 163).

Beskrivelse og anvendelse af begrebet dømmekraft i bachelor projektet

Dømmekraft begrebet handler som udgangspunkt om, hvorledes socialrådgiveren dømmes og efterfølgende handler afhængig, henholdsvis af den sociale kontekst og i lyset af de samfundsmæssige rammer der er sat op. Socialrådgiveren handler hermed ikke *frit og utvungent*, men er underlagt konteksten i praksis og har en vis form for handlingsmæssigt råderum, selv om socialrådgiveren rent faktisk er uddannet til og har kompetencerne til, at træffe afgørelse i en konkret sag (Juul & Høilund, *Anerkendelse og Dømmekraft i Socialt arbejde*, 2015, s. 57). Høilund og Juuls udlæggelse af dømmekraft begrebet er bygget på en hermeneutisk tilgang, hvor mennesket er forankret i tid og rum og hvor mennesket er et historisk individ som er dannet af fortiden med en vis bevågenhed for fremtiden. Den hermeneutiske forståelse er således centreret om, at socialrådgiveren altid er underlagt en kontekst af traditioner og sociale begrænsninger som ikke bare frit kan vælges til og fra (Juul & Høilund, *Anerkendelse og Dømmekraft i*

Socialt arbejde, 2015, s. 63). Begrænsningerne som socialrådgiveren i sine handlinger er underlagt er følgelig institutionens opfattelse af værdier, praksis rutiner og kontekstuelle rammer. I vores forståelse af den hermeneutiske tilgang må socialrådgiverens tanker og oplevelser således analyseres i forhold til den dominerende dømmekraft i institutionen. Set i denne sammenhæng er vores erkendelsesinteresse, at formulere en konkret forforståelse af de dominerende dømmekræfter der kan være en begrænsning for socialrådgiverens handlingsmæssige råderum.

Analyse

I dette centrale afsnit af vores bachelor projekt vil vi analysere på vores empiri.

Præsentation af informanter

Vi vil i dette afsnit kort beskrive informanternes baggrund. Vi har sløret informanternes identitet og de benævnes derfor efterfølgende henholdsvis: Mads, Marianne og Sanne.

Mads er i slutningen af 30érne. Han er udlært Socialrådgiver i 2014. Mads begyndte med, at arbejde i det der dengang hed visitationen efter færdiggjort praktik i 2013. I visitationen modtog socialrådgiveren underretninger og foretog den lovpligtige vurdering af underretningen der skal foreligge inden 24 timer. Efter behandling i visitationen gik sagerne videre til det der hed baglandet. Mads arbejder pt. med 45 tunge familie sager.

Sanne er i starten af 30érne og er udlært socialrådgiver i januar 2016. Sanne har tidligere taget uddannelsen som pædagog og har i en årrække deltaget i frivilligt arbejde med udsatte unge. Sanne har været ansat i Frederikshavn kommune siden februar 2016. Sanne arbejder primært med efterværnssager og børnesager. Sanne er ikke klar over, hvad hendes nuværende sagstal præcist ligger på men det er over 30.

Marianne er i slutningen af 20érne og er uddannet socialrådgiver i 2012, hun har været ansat i Frederikshavn kommune siden. Først var Marianne ansat i teamet for børn og handicap, derefter et specialteam der arbejdede med familier med børn med ADHD eller ADHD lignende problematikker. Hun har siden 2015 arbejdet i Center for Familie, hvor hun arbejder med børnesager. Marianne har pt. et sagstal på 38, dette tænker hun ligger lavt ift. andre rådgivere da hun har en del kørsel i sit distrikt.

Til besvarelse af vores problemformulering har vi fremstillet tre arbejdsspørgsmål, disse arbejdsspørgsmål skal, hver især hjælpe os i analysen, hvor vi yderligere har opdelt med tre afsnit. Disse tre afsnit skal, hver især medvirke til at uddybe og afklare vores problemformulering. Analyse delen i projektet er herfor opdelt i følgende afsnit; Socialrådgiverens handlingsmæssige råderum, Det forebyggende arbejde jf. Lov om Social Service § 11 og endelig Center for Families økonomiske rammer.

Socialrådgiverens handlingsmæssige råderum

Socialrådgiverens sagsbehandling med udsatte børn og unge er reguleret gennem regler, retningslinjer og krav i Lov om Social Service. I forvaltningen og det enkelte team vil det være op til socialrådgiveren i familieteamet at arbejde i overensstemmelse med lovgivningens bestemmelser. Ud fra vores empiri bliver det for os belyst at Center for Families ledelse anvender konkrete og målrettet styringsrationaler til, at "kontrollere" socialrådgiverne i deres handlingsmæssige råderum. I Ankestyrelsens rapport (Ankestyrelsen, 2010, s. 10) omkring udfordringer i sagsbehandlingen fremgår det, at socialrådgiveren i deres arbejde skal fremlægge og dokumentere deres indstillinger til foranstaltning for et visitationsudvalg. I visitationsudvalget er Center for Families øverste ledelse repræsenteret som den beslutningskompetente myndighed med det overordnede økonomiske ansvar. Formålet med visitationsprocessen er umiddelbart, at sikre ensartethed og kvalitet i sagsbehandlingen og en sikring af at Lov om Social Service overholdes af socialrådgiverne, men visitationen anvendes af ledelsen også til, at vurdere relevansen af de foranstaltninger socialrådgiveren peger på og ikke mindst, at vurdere om der findes billigere og lige så kvalificeret løsninger (Ankestyrelsen, 2010, s. 21). I kommunerne er det stor forskel på, hvor stort et handlingsmæssigt råderum den enkelte socialrådgiver har og der vil typisk være en grænse for, hvilke foranstaltninger der kan træffes. I rapporten peges der på at der er en tendens til at flere foranstaltninger skal gennem visitations processen (Ankestyrelsen, 2010, s. 11).

Det handlingsmæssige råderum i Center for Familie

Både Marianne og Sanne oplever, at deres handlingsmæssige råderum er påvirket af visitationsprocessen i forhold til hvad der tilbydes jf. SEL § 11. Adspurgt "*Hvilken indsats tilbydes typisk efter SEL § 11*"? i et uddybende spørgsmål til Sanne fortæller hun; "*Nej det er min oplevelse at jeg især nu skal omkring ledelsen, i starten var mit råderum større. Det jeg oplever er at det skal på visitation og at jeg skal have tilladelse. Visitationsdelen*

har været der lige så længe jeg har været her” og ” jeg oplever ikke jeg har kompetencer, det handler om midler”

Marianne har til samme spørgsmål svaret, at hun oplever at; *”Hvis jeg skal bevilge noget skal jeg på visitation med en faglig koordinator for at få en sag vurderet”. ”Der er økonomi og tid. Fx ift. der er mulighed for at sætte ind med familiehuset er det faglig koordinator og leder af familiehuset der tager beslutningen. Jeg ved ikke om det er noget der er politisk bestemt at det skal være sådan.”* Vi ser disse udtalelser pege på, at begge socialrådgivere er meget bevidste om at økonomien er en stor del af sagsbehandlings arbejdet og at en del af myndighedsarbejdet er overgået til et højere trin i hierarkiet . Gennem Højlund og Juuls teori er socialrådgiverne via deres faglighed uddannet til at sikre barnets bedste, visitationsudvalgets opgave er, at sikre kvaliteten af socialrådgiverens arbejde holdt op mod Lov om Social Service. Samtidig påpeger Højlund og Juul at socialrådgiveren således mistænkeliggøres gennem kontrol og at det politiske styrings værktøj økonomi undergraver socialrådgiverens skøn og opgavevaretagelsen (Højlund & Juul, 2005, s. 172).

Samtidig er citatet omkring *”Jeg ved ikke om det er noget der er politisk bestemt, at det skal være sådan”* rigtigt spændende. Dette peger på at socialrådgiverne ikke har kendskab til de bagvedliggende årsager til, hverken deres nærmeste leders beslutninger eller den politiske ledelses valg og fravalg. Vi formoder, at ovennævnte citater er udtryk for et forholdsvis dagligt dilemma for socialrådgiverne med konstante forventninger om socialrådgivernes kompetencer og formåen til, at agere i Center for Familie. Citatet formodes også, at afspejle en indirekte kritik af det politiske og ledelses styringsrationale, da socialrådgiverne antageligt oplever det som betænkeligt, at de ikke er med i beslutningsprocessen. Ifølge Højlund og Juul ændrer denne form for styring socialrådgiverens mulighed for autonomi og den institutionelle dømmekraft kommer til udtryk gennem et rationale der styrer Center for Familie med et overvejende fokus på kontrol, effektivisering og overvågning (Højlund & Juul, 2005, s. 55, 69, 121-123). Vi ser disse udtalelser som socialrådgiverne oplever som et tegn på at disse styringsrationaler er med til at ændre forestillingen om, hvad det sociale arbejde handler om. Og samtidig som et resultat af at en stor del af de bløde værdier som empati og omsorg og ikke mindst socialrådgiverens faglighed ikke vægtes fra ledelsens side. Vi ser, at den institutionelle dømmekraft er centreret om, at socialrådgiverne oplever sig gjort til

objekt for ledelsens udmøntning af regler. Dette er et vigtigt skisma set ift. at denne dømmekraft styres som om socialrådgiveren er kvalificeret til at handle indenfor ledelsens intentioner.

Når Sanne udtaler at *" jeg oplever ikke jeg har kompetencer, det handler om midler"* . *"Men jeg forsøger altid at finde frem til et alternativ og jeg præsenterer altid mine overvejelser for min leder, som regel er jeg go' til, at argumentere for de midler jeg søger men det sker jeg får et nej og må finde et billigere tilbud"* formoder vi, at Sanne indirekte oplever en hindring i forbindelse med visitations processen for det handlingsmæssige råderum. Og en frustration over, at den foranstaltning den socialfaglige vurdering peger på ikke nødvendigvis bliver den foranstaltning der iværksættes og at skønnet derigennem bliver negligeret på baggrund af et økonomisk rationale. Ifølge Højlund og Juul vidner dette om at socialrådgiveren mangler en helt grundlæggende forståelse for hvordan den institutionelle dømmekraft indvirker på deres faglighed og professionalisme (Højlund & Juul, 2005, s. 89). Ovennævnte citat er også interessant da dette udtrykker, at en argumentation opbygges eventuelt til, at socialrådgiveren kan trumfe valget af foranstaltning igennem. Men vi ser det også som problematisk, hvis socialrådgiveren ser sig nødsaget til at dels overdrive dels opspinde en argumentation for at få den faglige vurdering af en indsats igennem. Vi ser dette som et tegn på at socialrådgiverne oplever at de presses af krav om, at indsatserne skal være billigst mulige men at det samtidig for socialrådgiverne føles som helt uforeneligt med deres faglighed at forvalte en politik som de fagligt ikke kan stå inde for.

Adspurgt omkring de økonomiske hensyn influerer på det handlingsmæssige råderum fortæller Sanne, at hun oplever at; *"hun foreslår altid det der er mest hensigts mæssigt, i starten lægger jeg de økonomiske hensyn til side, for det er det vi skal som socialrådgivere, hvis jeg lader de økonomiske rammer influere vil jeg ikke kunne stå inde for det etisk og fagligt, men når det er lavet prøver jeg at finde en indsats der kan matche"*. Vi kan underbygge dette gennem følgende citat fra Mads; *"Det er vigtigt at have fokus på økonomi. Men de økonomiske hensyn må aldrig overstige de socialfaglige vurderinger, hvilket tendensen har været igennem det sidste halvandet år. Det er vigtigt, at der bliver taget politisk og ledelsesmæssigt ansvar for forringelserne, så man ikke som socialrådgiver føler sig klemt. Denne udtalelse fra Mads fortæller her om en betænkelighed for at det socialfaglige skøn bliver overrumplet af økonomi. Citatet om at*

"føle sig klemt" er spændende. Dette vidner om ud fra Høilund og Juul, at socialrådgiveren oplever et krydspres mellem økonomiske normer, praksis og professionsidealer. Vi ser hermed den institutionelle dømmekraft definerer socialrådgiverens faglighed i dennes handlingsmæssige råderum gennem effektivitet og økonomisk dømmekraft.

Socialrådgiverens virkeligheds opfattelse

Bourdieu's habitus begreb går som tidligere beskrevet, på en antagelse om, at menneskers virkelighedsforståelser fortrinsvis kommer af mentale vaner der regulerer valg og handlinger. Dette er noget der ifølge Bourdieu tilegnes ubevist under bestemte sociale forhold (Wilken, Bourdieu for begyndere, 2011, s. 44). Vi antager, at man som socialrådgiver vil gøre det samme i den organisation man arbejder. Socialrådgiveren tilpasser sig de givne omstændigheder der er i organisationen. Dette kommer til udtryk i vores interviews gennem vores informanternes bevidsthed omkring begrænsningerne i deres handlingsmæssige råderum. Marianne fortæller at mulighederne indenfor SEL § 11; "*der er meget begrænsede rammer. Der er intet på skrift eller tilgængeligt på anden vis. Der findes kun et tilbud om et kortere samtale forløb af tre gange, og det er samlet tre timer*", her beskriver Marianne at hun er bevidst omkring rammerne inden for § 11, selvom der ikke foreligger noget på skrift, hun kender begrænsningerne og agerer inden for disse. Mads beskriver i forhold til, hvordan han oplever det handlingsmæssige råderum inden for § 11; "*Ikke tilstede, vi kan ikke, jeg synes ikke det er et godt tilbud, et tilbud er det jo ikke en gang*". Dette udsagn viser, at Mads har en bevidsthed om, hvad der er muligt inden for rammerne af SEL §11, han giver klart udtryk for at han oplever det handlingsmæssige råderum som stærkt begrænset og ikke oplever, at dette er et tilbud der kan benyttes, men Mads har accepteret at det er sådan rammerne er inden for dette område.

Ligeledes beskrives der i forhold til eksterne tilbud at de ikke søger disse da de ved at kommunens serviceniveau ikke går ud over kommunens egne tilbud, Sanne udtaler; "*Det skal være i internt regi - men hvis der var et bedre eksternt tilbud foreslår jeg det, men her på det sidste kan man lige så godt glemme det. Hvis ikke det er internt så kan man lige så godt glemme det*". Her bliver bevidstheden omkring dette meget tydelig, Sanne siger her, at hun ved det ikke er en mulighed med et eksternt tilbud, hvorfor det er håbløst overhovedet at søge om det. Dette viser, at hun her har tilpasset sig denne

omstændighed, det er blevet en del af habitus, hvilket påvirker hende til ikke, at søge denne mulighed. Sanne fortæller os også med denne udtalelse, at hun i nogle tilfælde sætter sin socialfaglige vurdering til side grundet de begrænsninger der er i det handlingsmæssige råderum. Tidligere stod hun ved hendes socialfaglige vurdering og foreslog et eksternt tilbud, men det er nu blevet en kendt og accepteret del af feltet, der ikke længere sættes spørgsmålstegn ved, det er blevet en del af habitus. Vi vurderer, at der i Sannes udtalelse er en utilfredshed med denne udvikling, men vi ser også en oplevelse af håbløshed som gør, at hun ikke længere kæmper imod, hun oplever, at hun på forhånd har tabt kampen. Mads udtaler i forhold til muligheden for, at benytte eksterne tilbud; *"Dette er tidligere blevet brugt til at købe støtte ude i byen og nogle gange støtte i op til et halvt år. Men det bliver ikke godkendt længere, det bliver afvist hver gang"*. Dette tydeliggør yderligere de begrænsninger som socialrådgiverne tilpasser sig og accepterer som en del af de omstændigheder de arbejder under.

Spilletts regler i Center for Familie

Som tidligere beskrevet styrer doxa agenternes handlinger i feltet. I relation til socialrådgiveren i praksis kan vi tolke, at doxa her i høj grad er betinget af deres uddannelse. Dette betyder også at socialrådgiveren skal agere inden for de givne rammer der er i organisationen samt kunne navigere i dette rum.

I vores tre interviews er der som tidligere vist en gennemgående accept af begrænsningerne inden for det handlingsmæssige råderum i forbindelse med SEL § 11, og generelt økonomiske begrænsninger inden for organisationen. Socialrådgiverne accepterer, at det er sådan omstændighederne for deres arbejde er, og forsøger på bedste måde, at navigerer inden for disse rammer organisationens habitus. Dette kommer frem i interviewet med Sanne, hvor hun beskriver, hvordan hun forholder sig, hvis hun ønsker en given indsats, Sanne fortæller; *"Jeg forsøger altid at finde frem til et alternativ, og jeg præsenterer altid mine overvejelser for min leder, som regel er jeg go til at argumentere for de midler jeg søger men det sker jeg får et nej og må finde et billigere tilbud"*. Sanne giver her udtryk for, at hun er fuldt bevist omkring, at hun nok ikke får den indsats hun ønsker, hvorfor hun på forhånd har overvejet en alternativ løsning. Hun har accepteret, at det er sådan omstændighederne er og agerer efter dette.

Mads udtaler i forhold til, hvilken rolle han oplever de økonomiske overvejelser spiller; *"Det spiller en stor rolle, vi skal altid tage højde for hvad vi får lov til, specielt med*

nuværende situation hvor der skæres ned på samtlige tilbud og foranstaltningsmuligheder. Også med henblik på når vi har lavet en faglig vurdering på en opgave bliver det en mildere foranstaltningen eller en venteliste". I denne udtalelse kommer det frem at Mads går ud fra, at det bliver en mildere foranstaltning end den hans faglige vurdering har peget på, han sætter ikke spørgsmålstegn ved det, men har accepteret at det er sådan det er. Dette viser at denne begrænsning i forhold til det handlingsmæssige råderum, er en del af socialrådgiverens habitus og at økonomien er blevet en del af doxa i og med, at vi ser det er styrende for socialrådgiverens handlinger. Når socialrådgiverne fortæller, at de altid overvejer alternative løsninger og er bevidste om afslag, forholder de sig til de økonomiske betingelser, der er en del af feltet. Det økonomiske krav politisk bestemt, og det er en del af de objektive og indiskutable vilkår som feltet indeholder. Det er derfor nødvendigt for anerkendelse i feltet, at aktørerne kender til feltets spilleregler som er feltets Doxa (Prieur & Sestoft, 2006, s. 163-167).

Socialrådgiverens ressourcer

Ud fra Bourdieus begreber omkring felt, habitus og kapital, antager vi, at kulturel kapital findes i organisationen i form af erfaring og viden. Dette kommer i interviewet med Sanne frem, hun fortæller; *"Jeg oplever der er forskel på hvor lang tid man har været her, det kan godt være jeg helgarderer mig fordi jeg ikke vil spille kommunens midler, der er jo så også en forskellige tolkning om det er følge udgifter ift. fritidsaktiviteter eller anbringelse en tolkning de ældre bare gør"*. Sanne fortæller videre at; *"Jeg konsulterer min leder med alt ned til de helt små bevillinger der er en opgave usikkerhed når det handler økonomi, måske har det noget at gøre med, at jeg er ny"*. Sanne har altså en oplevelse af, at de begrænsninger hun oplever i forhold til det handlingsmæssige råderum samtidig hænger sammen med, at hun er ny i organisationen, hun antager, at socialrådgivere der har været ansat i organisationen længere træffer flere beslutninger på egen hånd, og måske bruger lovgivningen anderledes, vi antager her, at Sanne ikke vil oplever at besidde samme kulturelle kapital som hendes mere erfarne kollegaer.

En anden faktor vi tænker kan spille ind i forhold til kapital begrebet, er evnen til at sammenfatte og fremlægge. Marianne beskriver i en udtalelse kompleksiteten i, at skulle fremlægge en sag på fx. visitationsmøde hun udtaler; *"Ved en lille sag hvor jeg har et lille kendskab så er det svært at argumentere for sagen, når der selvfølgelig er ting jeg*

ikke har kendskab til. Men det er en anden ting når man har kendskab i en sag, hvis der er flere oplysninger så er 15 minutter også meget kort tid og forståelsen mangler til hvad der så skal gøres". Hun giver her udtryk for det svære i, at fremlægge en sag hun kun har lidt kendskab til på en fyldestgørende måde, samt problematikken i, at skulle fremlægge en sag hun har stort kendskab til inden for en meget begrænset tidsramme. Her antager vi, at der kan være kulturel kapital i form af den enkelte rådgivers evne til, at sammenfatte og argumentere for den socialfaglige vurdering, for dermed at forhandle den indsats de ønsker. Socialrådgiveren vil besidde en større kulturel kapital hvis socialrådgiveren besidder en stor kunnen og erfaring inden for dette område.

Hierarkiet i Center for Familie

Feltet som socialrådgiverne arbejder indenfor vil som tidligere beskrevet, ifølge Bourdieu være præget af forskellige positioneringer. Bourdieu mener at det er vigtigt at have en interesse for, hvordan individer selv forstår det system de er en del af (Wilken, Bourdieu for begyndere, 2011, s. 29). Her bliver det vigtigt for os, at forstå, hvordan socialrådgiverne selv forklarer de handlinger de foretager og dermed de socialfaglige valg de træffer. Ifølge Bourdieu er menneskets opfattelse af verden altid konstrueret i forhold til deres position i et hierarkisk socialt system. Dette er vigtigt, at være opmærksom på for, at forstå hvad menneskets opfattelser betyder.

Socialrådgiverne vi talte med arbejder i feltet Center for Familie, her har de en position som professionelle sagsbehandlere med myndighed. I dette felt er også deres faglige koordinator, som har en højere position end dem, denne inddrages når socialrådgiveren befinder sig i en situation, hvor de ikke selv har bemyndigelse til at træffe en afgørelse. Ved større beslutninger som fx anbringelser er det ikke nok med den daglige leders accept der skal afgørelsen vurderes et bevilling udvalg som består af, center chef, distriktsleder, faglige koordinatore, samt ledere fra de forskellige kommunale tilbud.

Udover disse meget åbenlyse positioner er der også forskellige positioner socialrådgiverne imellem. Dette kommer specielt til udtryk i interviewet med Sanne som udtaler; *"Jeg konsulterer min leder med alt, ned til de helt små bevillinger der er en opgave usikkerhed når det handler om økonomi, måske har det noget at gøre med jeg er ny"* Hun beskriver her, at hun ikke træffer nogle afgørelser uden at drøfte dem med den daglige leder først, men hun har opfattelsen af, at det måske er fordi hun stadig er ny og bange for, at gøre noget forkert. Senere i interviewet udtaler hun; *"Jeg oplever der er*

forskel på hvor lang tid man har været her” hun har altså oplevelsen af, at mere erfarne socialrådgivere agerer mere på egen hånd og måske anvender paragrafferne mere frit. Hvorfor vi antager, at Sanne vil føle, at de rådgivere der har mere erfaring, har en højere position end hende. Dette bekræfter Mads i en af hans udtalelser. Mads fortæller her i forhold til, hvorvidt han oplever, at han bliver ansvarliggjort i forhold til økonomien; "Nej, vi er ansvarlige ift. at vi overholder de rammer der er for anbringelser osv. men ikke som sådan. Ikke så længe vi laver de meldeblanketter osv. der følger med. Jeg har lavet meget udover rammerne i forhold til nogle anbringelser hvis jeg har følt det var formålstjenstligt. Det er min daglige leder der sidder med det overordnede ansvar for de økonomiske beslutninger vi træffer på gulvet". Mads fortæller her, at han bevilger uden, at drøfte alt med sin daglige leder også uden for rammerne, dette bekræfter Sannes oplevelser af, at kollegaerne med mere erfaring agerer anderledes end hende. Mads vil ud fra disse betragtninger have en højere position i forhold til kollegaer med mindre erfaring.

Vi antager også, at der vil være forskel i positioneringen i forhold til brugen af SEL § 11. Marianne fortæller i interviewet i forhold til hvordan rammerne er for brugen af § 11; *"Der er meget begrænset rammer. Der er intet på skrift eller tilgængeligt på anden vis. Jeg har i specialteamet heller ikke oplevet at der er noget tilgængeligt på nogen måde. Der findes kun et tilbud om et kortere samtale forløb af tre gange og det er samlet tre timer".* Videre udtaler Marianne; *"Der mangler kommunikation og en italesættelse af ledelsen af tilbuddet kan bruges, i stedet for vi som rådgivere har en uvished."* Vi kan på baggrund af disse udtalelser antage, at det handler meget om viden for, at socialrådgiveren kan benytte SEL § 11, en viden socialrådgiveren selv skal erfare eller opsøge. Vi kan hermed antage, at socialrådgiverne vil have forskellige positioner i forhold til det handlingsmæssige råderum og hvordan de oplever dette.

Det forebyggende arbejde jf. Lov om Social Service §11

I denne del af analysen vil vi ligge vores fokus på Lov om Social Service. Den tidlige indsats i det sociale arbejde med børn og unge er som tidligere belyst centreret omkring flere forskellige aspekter.

Rammerne for Lov om Social Service §11 i praksis

Alle tre socialrådgivere oplever grundlæggende med hver deres diversitet i vores undersøgelse, at rammerne for, hvad der kan tilbydes jf. § 11 SEL i Frederikshavn

kommune er yderst minimale og at flere problematikker kunne være afhjulpnet ved en udvidelse af disse rammer.

I anvendelsen af SEL § 11 oplever Sanne at; *"tilbudsviften er ikke ret stor, der er konsultative samtaler, de tre samtaler med en familie konsulent og råd og vejledning"*. Marianne uddyber dette; *"der er meget begrænset rammer. Der er intet på skrift eller tilgængeligt på anden vis. Der findes kun et tilbud om et kortere samtale forløb af tre gange og det er samlet tre timer. Men hvis man læser om §11 er der et ubegrænset antal samtaler, men i Frederikshavn har de lavet deres egne retningslinjer.* Ud fra ovennævnte citater er oplevelsen, at socialrådgiverne føler sig begrænset i deres anvendelse af SEL §11 og at de i praksis ikke har mulighed for, at sætte hurtigt ind gennem en forebyggende indsats. I stedet er der maksimalt kun mulighed for at tilbyde tre konsultative samtaler, hvor socialrådgivernes oplevelse er, at fem eller seks samtaler kunne afhjælpe adskillige problematikker. Højlund og Juul anser dette for, at den institutionelle dømmekraft er implementeret som praksis og altså bestemmende for socialrådgiverens arbejde (Højlund & Juul, 2005, s. 132). Da det ikke prioriteres i Center for Familie af gøre brug af en bredere fortolkning af SEL §11, vil socialrådgiverne således tilpasse sig institutionens rammer på baggrund af den institutionelle dømmekraft. Højlund og Juul er derfor af den opfattelse at der eksisterer en *ubalance mellem de institutionelle normsystemer*. Med dette menes at de etiske og juridiske hensyn er lavere prioriteret end de politiske og økonomiske hensyn. Dette betyder ud fra, hvad vores socialrådgivere oplever i deres arbejde med SEL §11, at Center for Familie muligvis har prioriteret de politiske retningslinjer gennem *Børne- og Ungdomsudvalgets handleplan for budgetoverholdelse i 2020* og altså dermed de økonomiske hensyn højere end de juridiske og etiske hensyn. Vi formoder, at dette muligvis kan være en forklaring på hvorfor socialrådgiverne oplever at de er begrænset i deres arbejde med SEL §11.

Vi har i vores undersøgelse spurgt de tre socialrådgivere omkring deres oplevelser af fordele og ulemper af deres forebyggende arbejde med SEL §11. Socialrådgivernes oplevelse er, at et §11 forløb kan være særdeles hjælpsomt til forholdsvis små problemstillinger og som et forløb til de ressourcestærke familier. Sanne uddyber dette; *"...en §11 en fordel og der kan sættes tidligt ind ift. de små indsatser. Vi må jo ikke iværksætte mere end formålet – jeg ser det lidt ift. retssikkerheden"*. Skønnet i forhold til

§ 11 er således præget af den institutionelle dømmekraft. Højlund og Juul vil her mene, at socialrådgiverens handlinger er påvirket af en ubalance mellem normsystemerne i Center for Familie, her er de etiske og juridiske normer tilsidesat med en forholdsvis lavere prioritet end de politiske og økonomiske .

Omvendt set beskrives SEL §11 som et yderst problematisk og langt fra fleksibel i sin nuværende form. Sanne fortæller at: *"ulemper – måske er det det at de her sammenlignet med andre kommuner er rammerne begrænset og der tilbydes for lidt. Det er ikke nok og det rykker ikke med tre konsultative samtaler. Det matcher ikke og har ikke den forebyggende effekt. Andre kommuner tilbyder måske seks"*. Ud fra citatet skal der effektiviseres og styringsrationalets omdrejningspunkt bliver en økonomisk tilgang, dette får indflydelse på familieafdelingens praksis. Socialrådgiveren har her ikke myndighed til at tilbyde barnet og familien de konsultative samtaler som der vurderes er bedst for barnet og familien, af økonomiske hensyn. Højlund og Juul vil her påpege, at socialrådgiverens faglighed er erstattet af et økonomisk perspektiv og at socialrådgiveren således har overtaget den institutionelle dømmekraft.

Marianne oplever udfordringerne fra en anden vinkel, dette kan have noget at gøre med at Mariannes arbejdsområde er anderledes end Sannes: *"Udfordringer hmm udfordringer det er begrænsninger. Jeg oplever at familie konsulenter ved visitation at deres tilgang er at de ikke har forståelse for problematikken. At de skal overbevises om at de skal tage sagen forebyggende. Deres forståelse for de opgaver der tages ind er der ikke. Ud fra 10 minutter skal der vurderes om sagen er for bred .."* . Hvis citatet er udtryk for at de udfordringer Marianne oplever, kan det betyde det at visitationen opererer med et ringere arbejde end de eventuelt kunne have gjort. Marianne fortæller, at sagen skal vurderes inden for et tidsrum på 10 minutter, hermed tegner det et billede af at visitationen ikke praktiserer med barnets bedste men, at der derimod er styringsrationaler i den institutionelle dømmekraft der har mere indflydelse på, hvordan en sag vurderes på gennem visitationen, end den faglige forståelse socialrådgiveren har. Dette vidner ifølge Højlund og Juul om, at der er ubalance i de institutionelle konkurrerende normsystemer og en konflikt mellem visitationen og socialrådgiveren (Højlund & Juul, 2005, s. 118-119).

Som tidligere nævnt er der for tiden kun mulighed for, at henvise til tre konsultative samtaler og problematikken udvides yderligere med at socialrådgiveren ikke selv har

beslutningskompetencen, hvorfor beslutningen ofte træffes af en familiekonsulent på et forholdsvis tyndt grundlag. Vi undrer os over at beslutningskompetencen ligger hos en familiekonsulent som ikke har myndighed til at træffe en faglig og saglig vurdering. Faglig koordinator kan i en konkret sag drøfte med familiekonsulenterne, hvorvidt det er en opgave der kan varetages af familiekonsulenterne. Men rent juridisk vil det være faglig koordinator der har myndigheds funktionen.

Gennem interviewene kommer det ydermere frem, at Marianne oplever det problematisk, at barnet ikke kan tilbydes hjælp tidligt i et forløb men i stedet er henvist til det mere omfattende §50 når en sag således er eskaleret; *"...der er da en stor gråzone, der er begrænsninger i arbejdet, hvis der ikke var begrænsninger kunne indsatsen være meget hurtigere og ikke en indsats der er udskudt i fem måneder så der skal laves en §50 og denne skal så iværksættes – det er meget svært at få en tidlig indsats i gang"*. Vi tolker dette som et muligt brud på den materielle retssikkerhed og proportionalitetsprincippet, at et barn og barnets familie i princippet kan blive udsat for, at vente på at deres situation bliver så problematisk at de henvises til en børnefaglig undersøgelse. Hvor Retssikkerhedslovens egentlige formål er at sikre barnets rettigheder og hvor proportionalitetsprincippet sikrer, at den sociale myndighed ikke iværksætter foranstaltninger der er mere end formålet tilsigter. Forudsætningen for at socialrådgiverens træffer et sagligt skøn jf. SEL §11 vil være bygget på tillærte vaner i helt konkrete situationer. Højlund og Juul betegner det konkrete individuelle skøn som den personlige dømmekraft. Udgangspunktet for et skøn kan derfor være vanskeligt, hvis den institutionelle dømmekraft ikke godkender at socialrådgiveren kan handle gennem det faglige professionelle råderum og de tillærte værdier og vaner. Den personlige dømmekraft er således ifølge Højlund og Juul påvirket af den institutionelle dømmekraft (Højlund & Juul, 2005, s. 50, 61-62). Og ifølge Højlund og Juul ses ovennævnte problematik som en krænkelse af den sociale dømmekraft da den institutionelle dømmekraft er påvirket af politiske og økonomiske hensyn (Højlund & Juul, 2005, s. 81,102).

Familieafdelingens økonomiske rammer

I dette tema vil vi analysere på de styringsrationaler som er udgangspunktet for den sociale forvaltnings tankegang. Gennem afsnittet vil vi pointere de mønstre disse styringsrationaler bygger på og hvordan vi formoder socialrådgiverne oplever, at det påvirker deres handlingsmæssige råderum.

Økonomiens rolle

Gennem vores interview tilkendegiver alle tre socialrådgivere, at økonomien spiller en meget stor rolle i deres daglige arbejde. Mads oplever at han; *"skal altid tage højde for hvad man får lov til, specielt med nuværende situation, hvor der skæres ned på samtlige tilbud og foranstaltningsmuligheder. Også med henblik på når vi har lavet en faglig vurdering på en opgave bliver det en mildere foranstaltningen eller en venteliste"*. Marianne fortæller tilsvarende at hun oplever, at de økonomiske hensyn har indvirkning, på praksis; *" En stor rolle. Der er besparelser og der skal spares adskillige millioner, 20. Der er nedskæringer i serviceniveauet der tilbydes ikke det jeg som rådgiver ønsker, der reduceres i ydelser fx aflastning"*. Og *" Der er jeg frustreret, vi kan her kun rådgive og vejlede det er ikke optimalt. Jeg har mange sager med unge mennesker og jer bruger jeg meget mig selv som compensation for de indsatser vi ikke kan tilbyde. Men det er hårdt og gør en rigtigt træt"*. Ovennævnte citater antager vi, skal ses som et økonomisk styringsrationale der er implementeret på sådan en måde, at de interpersonelle værdier er trådt i baggrunden og at dette er et eksempel på at ledelsens udgangspunkt er, at opnå en økonomisk besparelse uagtet, hvilke konsekvenser det har fagligt og personligt for socialrådgiverne. Denne institutionelle dømmekraft der er domineret af det økonomiske rationale vil ifølge Højlund og Juul resultere i ustabile institutioner med manglende faglighed, saglighed og fortrolighedskundskab (Højlund & Juul, 2005, s. 155). Samtidig vidner dele af citatet; *" bruger jeg meget mig selv som compensation for de indsatser vi ikke kan tilbyde. Men det er hårdt og gør en rigtigt træt"* om at Marianne kompenserer ved at bringe sig selv i spil. Vi ser dette som en ny drejning af den sociale dømmekraft. Højlund og Juul beskriver denne udvikling gennem at belyse at normer om effektivitet, produktivitet på tiden har større vægt end det sociale arbejdes værdier de fire fælles metodiske principper og bløde værdier som empati og omsorg (Højlund & Juul, 2005, s. 171-172). Vi ser denne drejning som et udtryk for, at socialrådgiveren er på vej til at udvikle andre og nye fremgangsmåder i det sociale arbejde men det er samtidig en tilkendegivelse af et krydspres mellem dels

barnets bedste og den faglige indsigt som ligger til grund for sagsbehandlingen og dels et styringsrationale i den institutionelle dømmekraft der er ved at få herredømmet over socialrådgiverens faglighed og professionalisme. Følgen af dette bevidner sidste del af citatet om; " *Men det er hårdt og gør en rigtigt træt*". Socialrådgiveren presses og belastes på en uhyre måde der bevirker, at det for socialrådgiveren kan føre til stress, tomhed og meningsløshed (Højlund & Juul, 2005, s. 145).

Højlund og Juul beskriver gennem den sociale dømmekraft her, at Socialrådgiverne oplever, at udgangspunktet i deres arbejde er centreret omkring effektiviseringer i form af økonomiske rammer og besparelser. Sanne oplever, at hun føler sig ansvarlig i forhold til økonomien; "*jeg er bange for at få et rap over fingrene, hvis det ikke er inden for den lovmæssige ramme eller inden for den økonomiske mængde /ramme det er ledelsen der må stå for økonomien ikke mig*" Marianne fortæller, at hun oplever, at det er svært at befinde sig i krydspresset mellem ledelsens beslutninger og borgeren. "*...vi har fået at vide hvordan vi skal forholde os og at ansvaret ligger hos ledelsen men det er jo os som rådgivere der skal give besked til borgeren og det er rådgiver der har kontakten til borgeren. Det er svært for hvad skal jeg sige? At kommunen skal spare 20 mill. Og at der er ventetid*"? Disse udtalelser ser vi som en begrænsning af socialrådgiverens faglige autonomi og en forringelse for kvaliteten af det socialfaglige arbejde. Adskillige gange beskriver alle tre socialrådgiverne at de har fået at vide at de skal reducere i forhold til de økonomiske indsatser, dette tydeliggør at socialrådgiverne i Center for Familie skal følge de oppefra udstukne styringsrationaler og at disse kan formodes at reducere socialrådgiverens faglige autonomi. Dette sammenholdt med de tilbud der kan tilbydes jf. SEL §11 kan vi se, at dette kan have konsekvenser for indsatsernes kvalitet, når det er det billigst mulige tilbud der skal foranstalles og ikke det bedst mulige. For socialrådgiverne fører dette til afmagt. Dette tyder på, at for at Marianne kan levere den indsats hun ønsker og personligt selv kan stå inde for opfinder hun nye strategier for at kunne agere i praksis med de krav ledelsen stiller. Højlund og Juul ser dette som en *mistænkeliggørelse* af socialrådgiverens faglighed og at socialrådgiveren således oplever det ubehageligt at følge styringsrationalet når deres kompetencer er at tænke helhedsorienteret og i begrundet socialfaglige vurderinger (Højlund & Juul, 2005, s. 172).

Vi ser ovennævnte citater som socialrådgiverne fremkommer med, som en ændring af forestillingen om, hvad socialrådgivning handler og dette medfører samtidig et resultat af at de grundlæggende værdier og omsorgs tankegangen således ikke vægtes. Højlund og Juul sammenfatter således styringsrationalet til at socialrådgiverens autonomi begrænses til fordel for en kollektiv autonomi (Højlund & Juul, 2005, s. 68-69, 103).

Rikke Posborg beskriver i bogen Socialrådgivning og socialt arbejde at *det er socialrådgiverens ansvar aldrig at afbryde eller undlade at udføre en myndighedsopgave af økonomiske årsager og efter politisk pres*. Vi ser dog gennem vores interview at det modsatte er tilfældet. Her giver alle socialrådgiverne udtryk for at økonomien er meget styrende for praksis og at besparelser med der til følgende forringelse af serviceniveauet er problematisk. Dette bevirker at vi ser målepunkterne fra *Børne- og Ungdomsudvalgets handleplan for budgetoverholdelse i 2020* som begrænsende for socialrådgiverens faglige autonomi og ikke anerkendende for fagets værdier.

Mads beskriver i forhold til, hvorvidt han oplever at de økonomiske hensyn vejer højere end den socialfaglige vurdering og barnets tarv og han uddyber det således: *"Ja det gør den i ekstrem høj grad lige nu, længere ventetider, mindre aflastninger, skåret ned på økonomiske udgifter, familiebehandling i stedet for anbringelse. Man udfaser mange tilbud i kommunen"*. Mads oplever, at det har medført forringelser for det sociale arbejde. Vi ser i denne og tidligere citater at Center for Families økonomi har frit spil på bekostning af de grundlæggende værdier i socialrådgiver faget. Højlund og Juul mener at det sociale arbejde har dårlige vilkår grundet den institutionelle dømmekraft. De skiller mellem økonomiske normer på den ene side og på den anden side etiske og retlige hensyn. Højlund og Juul bidrager med en forståelse af, at kampen om den institutionelle dømmekraft handler om dels at være i dialog med ledelsen om de økonomiske udfordringer, men også at tale deres egen sag for de socialfaglige værdier for herigennem at nå en forbedret balance (Højlund & Juul, 2005, s. 133).

Gennem alle tre interview bliver det for os eksplicit, at den politiske dømmekraft tynger forvaltningens måde at handle på i forhold til det udsatte barn eller unge. Dette ses især i forhold til den forebyggende indsats. Omdrejningspunktet bliver et økonomisk aspekt forud for en socialfaglig vurdering, samtidig må det være en tilsidesættelse af den pligt etiske tilgang i det systematiske sagsarbejde. Ifølge Højlund og Juul betyder en indskrænkning af det handlingsmæssige råderum at socialrådgiverens

fortrolighedskundskab til barnet eller den unge fortrænges og at styringsrationalet hermed fratager socialrådgiveren de helt grundlæggende sociale værdier (Højlund & Juul, 2005, s. 64,129).

Samtidig med dette ser vi, at socialrådgiverens autonomi fortrænges sammen med det professionelle faglige skøn, grundlæggende kompetencer hos socialrådgiveren der gør at der kan træffes det bedst mulige valg i den individuelle konkrete situation. Det beskrevne styringsrationale ser vi dog ikke lader plads til socialrådgiveren til at træffe det bedst mulige skøn der er i barnets bedste.

De socialfaglige vurderinger og det økonomiske aspekt

I forhold til hvorvidt økonomiske forhold påvirker socialrådgivernes socialfaglige vurderinger udtaler Marianne; " *Nej det synes jeg ikke, jeg synes ikke jeg er begrænset*", Mads udtaler; " *Nej, ikke ud fra Børnefaglig undersøgelse og det arbejde der laves op til*" og Sanne udtaler; " *jeg er meget grundig, hvad der skal til og jeg foreslår altid det der er mest hensigtsmæssigt, i starten lægger jeg de økonomiske hensyn til side, for det er det vi skal som socialrådgivere*". Alle socialrådgiverne beskriver i deres udtalelser, at økonomien ikke påvirker de socialfaglige vurderinger de træffer og er meget tydelige omkring dette. Vi antager derfor, at hvis deres socialfaglige vurderinger påvirkes af økonomien må dette være på et ubevidst plan. Vi har en formodning om, at dette kan være tilfældet. I form af socialrådgivernes beskrivelser af det handlingsmæssige råderum samt hvordan de håndterer de begrænsninger de oplever i det handlingsmæssige råderum, kan vi se at de vælger andre løsninger end den de umiddelbart tænker er den rigtige. Altså påvirkes deres handlinger ubevist. Dette er altså blevet en del af deres habitus og den virkelighed de agerer i.

Vi kan ud fra informanternes beskrivelse af deres oplevelse af de økonomiske rammer tolke, at de har indordnet sig under disse forhold. De har accepteret, at disse rammer er en nødvendighed for, at det er muligt at overholde det økonomiske budget der er lavet for området. Marianne fortæller i forhold til de økonomiske retningslinjer der er kommet fra ledelsen; " *Jamen rådgiver får at vide at de skal reducere ift. økonomi det er kommet ud skriftligt. Hvis der er en foranstaltning skal hver sag genvurderes hvis der er en aflastningsordning skal det revurderes hvis der er plejefamilie i en sag skal det revurderes for hvor meget støtte de kan få til børnene.*" Marianne beskriver her meget klart, hvilke økonomiske restriktioner de er blevet pålagt at foretage, Marianne sætter ikke

spørgsmålstegn ved dette med indordner sig efter de retningslinier der kommer ud. Sanne udtaler i forhold til, hvorvidt hun oplever, at der er krav og forventninger fra ledelsen i forhold til økonomien; *"Det fik jeg indtryk af allerede ved ansættelses samtalen, der er en forventning om, at man skal bruge interne leverandører, og der skal ses på det aller mindst indgribende og det skal være billigere"*. Mads fortæller; *"Ja det er der, men der er også en forståelse fra ledelsen på det vi laver, men det er bare ikke det der hjælper noget. Det er økonomiske beslutninger der træffes"*. I disse udtalelser ser vi, at socialrådgiverne forholder sig subjektivt til de rammer de arbejder under og gør det til en naturlig del af arbejdet. Vi oplever ikke, at socialrådgiverne forholder sig objektivt til, hvorfor disse rammer er opstillet, derfor bliver det en del af doxa som er mere subjektiv. Altså en naturlig del der ikke stilles spørgsmålstegn ved (Prieur & Sestoft, 2006, s. 26-27). Igennem vores indhentede viden omkring organisationen samt interviews tegnes der et billede af, at ledelsen er styret af de meget stramme økonomiske rammer. De sidder med det overordnede ansvar for at disse rammer overholdes.

Vi kan på baggrund af disse observationer antage, at kampen i feltet består i socialrådgiverens kamp for at få den indsats deres socialfaglige vurdering peger på. Her skal man som socialrådgiver have overbevist ledelsen i forhold, at kunne iværksætte den ønskede indsats. Dette kommer tydeligst frem i interviewet med Marianne hun fortæller; *"Jeg oplever at familie konsulenter ved visitation at deres tilgang er, at de ikke har forståelse for problematikken. At de skal overbevises om at de skal tage sagen forebyggende. Deres forståelse for de opgaver der tages ind er der ikke. Ud fra 10 minutter skal der vurderes om sagen er for bred "*. Her giver Marianne klart udtryk for, at hun kæmpe for, at overbevise visitationsudvalget og dermed kunne iværksætte indsatsen. Hun beskriver dette som værende meget svært under de forudsætninger der er for mødet. Mads beskriver, hvad han oplever der påvirker det handlingsmæssige råderum således, dette et svar i forbindelse med hvem der træffer beslutningen omkring et § 11 forløb *"Det gør ledelsen, så bliver indenfor de ting vi har mulighed for, fx samtale forløb er det familiekonsulenterne der bestemmer om de vil tage den. Hvis de mener det ikke kan løses så tager de den ikke. Vi kan ikke pege på hvem det er der kommer ud. Vi kender til mange af familiekonsulenternes kompetence. Jeg tænker nogle konsulenter kunne måske afhjælpe en problematik på 3 samtaler hvor andre slet ikke ville kunne. Men det er*

familiehuset der sidder med denne beslutning". Mads beskriver her, at beslutningen er ude af hans hænder, han har lavet en vurdering af, at det kunne være hjælpsomt, men det er ledelsen og visitationsudvalget der sidder med handlekompetencen. Marianne og Mads får her beskrevet en oplevelse af magtesløshed, de ved at det ikke er dem der træffer den endelige beslutning. De er bevidste om, at chancen for, at de får den indsats de ønsker er meget lille, her tolker vi, at de er oppe imod en større magt.

Adspurgt fastholder alle tre socialrådgivere, som tidligere beskrevet, at den socialfaglige vurdering går forud for tankerne omkring økonomiske rammer, her antager vi, at dette er en stor del af deres selvforståelse som professionelle socialrådgivere. Som vi kommer frem i interviewet og stiller uddybende spørgsmål i forhold til, hvordan økonomien påvirker deres daglige beslutninger, tegner der sig et billede af, at de oplever det fylder mere end de egentlig er klar over i første omgang. Dette viser os, at de i interviewet reflekterer over, hvorvidt deres socialfaglige vurdering, og dermed valg af indsats er styret af økonomien. Marianne udtaler i forhold til begrænsninger inden for det handlingsmæssige råderum *"Jeg er begrænset ift. §11 - dvs. jeg har en forforståelse af at der er begrænsninger ift. §11. Økonomien styrer men jeg er samtidig stolt af min faglighed. Men økonomien styrer ALT. Alt skal drøftes med faglig koordinator, der er intet råderum. Hvis min koordinator ikke er der skal jeg have fat i en anden leder"*. Marianne får her pointeret, at hun er meget stolt af hendes faglighed, men giver også udtryk for at det er svært og at den er begrænset af de økonomiske rammer, når hun siger at økonomien styrer alt, vil den også styrer hendes socialfaglige vurderinger. Mads svarer i forhold til, hvorvidt han oplever at de økonomiske overvejelser vejer højere end den socialfaglige vurdering *"Ja det gør den i ekstrem høj grad lige nu, længere ventetider, mindre aflastninger, skåret ned på økonomiske udgifter, familiebehandling i stedet for anbringelse. Man udfaser mange tilbud i kommunen"*. Mads får her beskrevet, at den socialfaglige vurdering er der, men at det ikke er den der er afgørende for den indsats der sættes ind. Sanne beskriver i forhold til økonomien *"det større fokus, det er synlig gjort, det er italesat her er der kroner og ører på spil det får en betydning når der er en handleplan, så er det det man retter sig efter, så har du den som en abekat på skulderen, hvor du konstant mindes om, at det skal være indenfor rammerne"* her får Sanne beskrevet, at fordi de økonomiske forhold er blevet italesat er det noget socialrådgiverne altid vil være opmærksom på, her tolker vi, at økonomien bliver en

usynlig magt i feltet. Disse opfattelser af økonomiens styring af deres arbejde tolker vi som værende en del af doxa. De økonomiske rammer er en del af feltet, da det er et objektivt vilkår for det sociale arbejde som udføres.

Med de oplysninger der kommer frem i interviewene kan vi undre os omkring, at socialrådgiverne ikke oplever, at økonomien spiller en større rolle i forhold til de socialfaglige vurderinger de træffer end de giver udtryk for. Vi antager at den faglighed de sidder med som uddannede socialrådgivere er tilpasset den indsats ledelsen foreskriver, de skal bruge. Da vi spørger omkring, at kommunen i 2020 påtænker helt at fjerne et tilbud om et § 11 forløb, ser vi dog at socialrådgiverne er meget uenige i dette, Sanne udtaler omkring dette; *"Helt ude i hampen, man vil gerne fange tidligt i forløbet og undgå at det bliver en omfattende sag og så går man mod intentionen med forebyggelsen - men for at være ærlig: der skal så meget til for at se mening i den, §11, fordi den er så begrænset den er næsten ikke eksisterende men det jeg oplever er af det viser lidt, hvor vi er henne, når jeg ikke engang kan bevilge et tidligt samtale forløb"*. Mads udtaler; *"Kan være i strid med lovgivningen, det er meget skidt. Det er en Skal opgave de siger det er en Kan opgave. Man skal have et beredskab der er forebyggende. Men de skriver sig nok ud af det via målsætningen for kommunen. Men tænker den er meget på kant"*. Begge informanter får her beskrevet en stor uforståenhed overfor kommunens plan, på baggrund af dette kan vi antage, at selvom socialrådgiverne har accepteret rammerne inden for det felt de arbejder, så er de ikke enige i de beslutninger der træffes. Generelt er de uforstående overfor den retning kommunen går i forhold til forebyggende indsats og oplever, at de først alt for sent kan sætte ind med en støtte i forhold til udsatte børn/unge og deres familier dette beskriver Marianne på følgende måde *"Hvis jeg har en sag der er meget bekymrende, et barn der er selvmordstruet og udskrevet fra psyk. Så skal der foreligge en §50, der skal peges på en indsats - jeg kan intet foretage mig i ventetiden. Så ender det ofte ud i brandslukning fordi vi ikke har mulighed for at sætte tidligt nok ind"*. Marianne udtaler videre i forbindelse med, hvilken rolle økonomien spiller i hendes hverdag; *"Kontaktperson ordningen er blevet begrænset og på grund af nedskæringer er der her nu 3-4 måneders ventetid på en SKP, sammenlægger du det med den børnefaglige undersøgelse er man her oppe på 7-8 måneder før man kan sætte indsatsen i gang det jo ikke okay. Der er jeg frustreret, vi kan her kun rådgive og vejlede det er ikke optimalt. Jeg har mange sager med unge mennesker og jer bruger jeg meget"*

mig selv som kompensation for de indsats vi ikke kan tilbyde. Men det er hårdt og gør en rigtigt træt". Marianne beskriver her helt konkret, hvad disse begrænsninger gør for hendes arbejde, hun beskriver endda at hun bruger sig selv i hendes sager da det er den eneste mulighed hun har. Her giver Marianne udtryk for en frustration i forhold til de muligheder hun har i hendes arbejde vi tolker dette, som et tegn på at arbejdspladsens doxa er tydeligt påvirket af de økonomiske forhold i afdelingen.

Negligering af fagligheden

Sammenhængen mellem kulturel og økonomisk kapital kan i vores felt ses som muligheder for, at sætte en given foranstaltning i værk. Hvis vi antager, at den kulturelle kapital er foranstaltninger, altså den hjælp man som socialrådgiver kan tilbyde inden for feltet overfor sine borgere. Er denne afhængig af den økonomiske kapital inden for feltet. At udføre kulturel kapital er ikke muligt uden økonomisk kapital, hvormed den økonomiske kapital bliver alt afgørende for, hvilken kulturel kapital der kan sættes ind. Og dermed bliver styrende for feltet (Wilken, 2011, s. 61). Mads beskriver i forhold til de socialfaglige vurderinger han træffer og tager med til bevillingsmøder; *"Man skal være meget påpasselig her, når økonomien er som den er. Man skal sørge for dem der siger nej til det ligger navn til det og at man får dette journal ført. Det handler om at du sætter dit navn på noget der ikke er i orden. Vigtigt man holder fast ved sin faglige vurdering. Få noget på skrift i forhold til de faglige leder der træffer beslutningen, kan ende i klager om dårlige beslutninger".* Mads giver her meget klart udtryk for, at han ikke er enig i de beslutninger der træffes på bevillingsmøder og han sikrer sig igennem journalføring for ikke, at skulle blive pålagt ansvaret i en eventuel klagesag. Han accepterer og udfører hermed et arbejde han ikke er enig i er korrekt. Marianne udtaler; *"Der er nedskæringer i serviceniveauet der tilbydes ikke det jeg som rådgiver ønsker", "Fagligheden bliver negligeret ved at det skal på visitation. Jeg har lavet en faglig vurdering gennem analysen og det står i §50. Dvs. at jeg skal drøfte en sag der er bekymrende på et bevillingsmøde og indsatsen bliver ikke godtaget".* I udtalelserne fra begge socialrådgivere bliver det klart, at de ikke har en forventning om, at det er de socialfaglige vurderinger de træffer der vejer højst i forhold til økonomien. De inddrager dermed ikke økonomien direkte i deres socialfaglige vurderinger, men de er bevidste om, at den er afgørende for, hvad de har mulighed for at sætte i værk. Her foregår der præcis som Bourdieu beskriver det, en værdikamp imellem disse to grundlæggende kapitaler, den kulturelle og den økonomiske. En kamp om, hvilken af dem der har mest værdi og burde have mest

indflydelse (Wilken, 2011, s. 64). Marianne fortæller i interviewet; *"Der er besparelser og der skal spares adskillige millioner, 20. Der er nedskæringer i serviceniveauet der tilbydes ikke det jeg som rådgiver ønske, der reduceres i ydelser fx aflastning. Kontaktperson ordningen er blevet begrænset og pga. nedskæringer er der her nu 3-4 måneders ventetid på en støtte kontakt person"*. Her tegnes der et billede af, at det er økonomien der har det overordnede fokus på nuværende tidspunkt i kommunen, det er altså den økonomiske kapital der vinder kampen i feltet.

Den usynlige magt

Som tidligere beskrevet er symbolsk vold ifølge Bourdieu en usynlig magt, magten til at få en virkelighedsopfattelse til at præsentere sig som obligatorisk og sand. Denne form for magt bliver interessant i forhold til vores undersøgelse, når vi ser på den økonomiske styring der gennem vores interviews og indsamlede empiri forekommer i Center for familie i Frederikshavn kommune. Som vi kan forstå på vores informanter er der over de seneste år kommet flere restriktioner og deres bemyndigelse til, at træffe afgørelse der har et økonomisk aspekt er blevet indskrænket. Mads udtaler i forhold til hvordan rammerne tidligere var i forhold til et § 11 forløb; *"Dengang kunne man udvide til 5 samtaler, man måtte ikke men det var en mulighed, denne beslutning blev truffet af familie konsulenterne. Dette gør de ikke mere den er helt låst på de tre samtaler"*. Der har altså tidligere i forhold til et kort samtaleforløb jf. SEL § 11 været muligt, at udvide med flere samtaler en mulighed der ikke er længere. Videre udtaler Mads i forhold til, hvorvidt de økonomiske rammer påvirker hans arbejde; *"Ja det gør den i ekstrem høj grad lige nu, længere ventetider, mindre aflastninger, skåret ned på økonomiske udgifter, familiebehandling i stedet for anbringelse. Man udfaser mange tilbud i kommunen", afslutningsvis udtaler Mads ". Der er ikke ret meget forebyggende i familieafdelingen pt. Tænker de skal overveje at ændre på målsætningen i børn og unge politikken. Man kommer i et dilemma om motiv moral etik og medmenneskelighed. Fordi du kommer ind i det for sent. At man stort set ikke kan gøre noget i mindre omfang. Kan ikke tilbyde noget støtte her og nu"*. Mads får beskrevet økonomien som den styrende del i afdelingen, han oplever, at de nedskæringer der sker i serviceniveauet lige nu ligger på kant med lovgivningen, men han udfører stadig sit arbejde til trods for dette. Her antager vi, at Mads underlægger sig den symbolske vold, økonomien bliver den usynlige magt i feltet som er altafgørende for det arbejde han udfører. Begrænsningerne i forhold til

økonomien er kommet over tid, hvorfor vi antager at socialrådgiverne derfor vil være mere tilbøjeligt til at acceptere de ændringer der kommer.

Sanne udtaler i forhold til om hun har kompetencer til, at handle frit indenfor § 11 *"det skule man tro, jeg oplever ikke jeg har kompetencer, det handler om midler"*. Med dette udsagn viser Sanne, at hun har et meget stort fokus på de økonomiske rammer og er meget bevidste omkring de begrænsninger det sætter i forhold til hendes arbejde. Ud fra disse svar kan vi antage, at det økonomiske aspekt kommer til at spille en rolle i forhold til de afgørelser der træffes omkring indsatser.

Som tidligere beskrevet beretter socialrådgiverne om, at de er meget bevidste omkring deres faglighed og stolte af den og at det økonomiske aspekt ikke spiller en rolle i forhold til de socialfaglige beslutninger de træffer. Men de er bevidste omkring, at de nok ikke kan få den indsats de ønsker, hvorfor de har en alternativ løsning klar. Marianne udtaler i interviewet; *"Vi bliver til bevillingsmøder oftest spurgt om, hvad vi tænker kunne være hjælpsomt, hvis det ikke skal være den indsats vi først peger på. Dette ved vi så jeg har altid et alternativ klar så jeg stadig kan være medbestemmende i hvilken indsats min familie får. Men det er bevillingsudvalget der sidder med beslutningen"*. Sanne udtaler ift. samme emne, *"Men jeg forsøger altid at finde frem til et alternativ og jeg præsenterer altid mine overvejelser for min leder, som regel er jeg go til at argumentere for de midler jeg søger men det sker jeg får et nej og må finde et billigere tilbud"*. Mads fortæller i hans udsagn også, at han er meget bevidst om, at der træffes alternative løsninger, i forhold til hvem der træffer disse beslutninger svarer han; *"Det gør ens leder eller til et bevillingsmøde er det bevillingsudvalget. Dette dog oftest i samråd med os vi bliver spurgt i forhold til alternative løsninger. Som situationen er nu er vi klar over at vi nok ikke får vores førstevalg, derfor tænker man altid over at man skal have en alternativ løsning også"*. Disse udsagn viser os, at selvom socialrådgiverne har lavet en socialfaglig vurdering, er de klar med en alternativ løsning, en løsning de også fremlægger til for eksempel bevilling møde, hvorfor de indirekte er med til, at træffe afgørelsen omkring en anden indsats end den de tænker er den rigtige. Her vurderer vi, at økonomien har en usynlig magt i forhold til socialrådgiverne og de socialfaglige vurderinger de træffer. Man kan tolke at de økonomiske forhold er blevet en del af socialrådgivernes virkelighedsforståelse og er blevet indlejret i habitus og er blevet en del af afdelingens doxa (Wilken, 2011, s. 91).

Ifølge Bourdieu kommer dem der ligger under for symbolsk vold til, at adlyde uden, at sætte spørgsmålstegn ved det. Bag det ligger en produktion et socialiserings arbejde som har været med til, at skabe passende opfattelseskategorier. Det beskrives på denne måde; *"Det er ikke således at man knæler, fordi man tror, men snarere således at man tror fordi man har knælet meget"* (Prieur & Sestoft, 2006, s. 55). Dette kan vi i forhold til vores undersøgelse tolke på følgende måde, at socialrådgiveren ikke træffer de socialfaglige vurderinger på baggrund af økonomien men det økonomiske er blevet en så stor del af habitus, at socialrådgiveren vil have et økonomisk aspekt ikke fordi denne gør det bevidst men fordi dette er blevet en naturlig del af doxa.

Konklusion

Vores forforståelse var, at socialrådgiveren i praksis oplever at det handlingsmæssige råderum er styret af økonomiske overvejelser. Vores formodning var, at dette ikke gør det muligt for socialrådgiveren at vælge, hvad der er barnets bedste i den konkrete sag og dermed vil påvirke deres socialfaglige vurdering. Denne forforståelse ledte op til vores problemformulering som lyder:

"Hvordan oplever socialrådgiveren i praksis det handlingsmæssige råderum er påvirket af økonomiske overvejelser, i forhold til den tidlige forebyggende indsats beskrevet i Lov om Social Service § 11?"

I løbet af vores undersøgelse fandt vi, at socialrådgiverne var meget stolte af deres faglighed og havde en klar oplevelse af, at de satte barnets tarv først i deres socialfaglige vurderinger. Alligevel så vi socialrådgiverne beskrive, at de havde økonomien med i deres overvejelser i størstedelen af de valg de traf. I vores analyse kom vi frem til, at det var den institutionelle dømmekraft der var styrende i feltet, og at det var økonomien der var styrende for, hvilke indsatser der bliver sat i værk. Dette ligger sig helt i tråd med vores forforståelse. Det der afviger fra vores forforståelse er, at rådgiverne til trods for deres bevidsthed omkring, hvor styrende økonomien er i feltet, og hvor meget magt den har i forhold til, hvilke indsatser de kan tilbyde, står de ved deres socialfaglige vurdering. De er ikke enige med ledelsen i de beslutninger der træffes. De har altså ikke, til trods for denne meget dominerende magt ændret på deres personlige værdier deres personlige habitus. Men eftersom de forbereder sig med alternative løsninger kan vi tolke, at den personlige dømmekraft således ifølge Høilund og Juul er påvirket af den

institutionelle dømmekraft. Rådgiveren tager altså de økonomiske overvejelser med i de socialfaglige vurderinger de træffer men lader den ikke være styrende for deres socialfaglige vurderinger her er det stadig barnets tarv der tæller højest.

Socialrådgiverne skelner altså her imellem deres socialfaglige vurdering og den indsats deres ledere alternativt peger på. Dette kan ses som, at socialrådgiverne fralægger sig ansvaret i forhold til indsatser de ikke kan stå inde for.

Analysen indikerer, at den institutionelle dømmekraft der fremstår i handleplanen og gennem socialrådgivernes udtalelser, vidner om at Center for Familie er styret af økonomiske styrings rationale og præget af effektiviseringer. I vores problemfelt har vi i afsnittet "Økonomistyring af det sociale arbejde" beskrevet denne tendens som et problem, da socialrådgiveren ikke har muligheden for at sætte de nødvendige foranstaltninger i værk. At socialrådgiveren oplever at økonomiske prioriteringer vægter højere end barnets tarv, hvilket vores interviews bekræfter. Ved denne tendens opstår der symbolsk vold, økonomien er blevet en usynlig magt, på den måde at den er en så stor en del af socialrådgivernes hverdag at de ikke længere betragter den som en magt, men den bliver en del af deres socialfaglige vurderinger. Socialrådgiverne oplever samtidig, at de i deres fremlæggelser har svært ved at argumentere for deres socialfaglige vurderinger på en måde så de får den indsats de ønsker.

Samtidig ser vi dette som et bevis på at ledelsen har et behov for at overvåge og kontrollere medarbejderne. Denne resultatstyring vidner om, at socialrådgivernes faglighed og handlingsmæssige råderum er stærkt begrænset, og vi ser en manglende tillid til at socialrådgiverne kan udføre deres arbejde, da fagligheden åbenlyst ikke anerkendes. Høilund og Juul underbygger dette, og påpeger at det sociale arbejde har karakter af *brandslukning* og at de værdier socialrådgiverne i sin tid gik ind i faget med ikke er tilstede længere. Høilund og Juul betegner udviklingen som en *mistænkeliggørelseskultur* der ligger langt fra tankegangen om anerkendelse. Vi ser dermed gennem analysen en forkert udvikling af det oprindelige sociale arbejde.

Som ovenstående analyse vidner om, er økonomien styringsringsrationalet i Center for Familie. Socialrådgiverens handlingsmæssige råderum er i arbejdet med at implementere Lov om Social Service §11 udfordret af ledelsens beslutninger og hermed

kan det ses som en styring og organisering af socialrådgiverens handlingsmæssige råderum. Socialrådgiverne beretter om, at de oplever deres socialfaglige vurdering negligeres og der skinner en oplevelse af håbløshed igennem i deres udtalelser. Igennem disse observationer ser vi, at socialrådgiverne i visitations processen kan blive presset til indstillinger og foranstaltninger som de ikke deler hverken socialt fagligt eller privat. Ligeledes kan deres begrænsning i det handlingsmæssige råderum føre til en mere omfattende foranstaltning som en børnefaglig undersøgelse hvilket går imod proportionalitets princippet. I denne visitationsproces ser vi også i analysen, at det handler meget om, hvilke kulturelle kapitaler den enkelte rådgiver besidder i form af viden, erfaring og kunnen. De enkelte socialrådgivere vil altså ikke sidde med det samme handlingsmæssige råderum. Hvilket må medføre at borgeren vil blive tilbudt en forskellig indsats alt efter hvor meget kapital den pågældende rådgiver arbejder med, samt hvilken position denne har i feltet.

Vi ser hermed den institutionelle dømmekraft definerer socialrådgiverens faglighed i dennes handlingsmæssige råderum gennem effektivitet og økonomisk dømmekraft. Dette vidner om ud fra Høilund og Juul, at socialrådgiveren oplever et krydspres mellem økonomiske normer, praksis og professionsidealer. Vi ser hermed den institutionelle dømmekraft definere socialrådgiverens faglighed i dennes handlingsmæssige råderum gennem effektivitet og økonomisk dømmekraft. Høilund og Juul anfægter hermed om det er de retlige kriterier der bestemmer tildelingen af de sociale ydelser eller det er de økonomiske hensyn i forvaltningens budget der bestemmer.

Igennem undersøgelsen får vi beskrevet et meget begrænset råderum inden for SEL § 11 samt en uvidenhed og usikkerhed omkring brugen af denne. Socialrådgiverne oplever ikke, at de har muligheden for, at benytte SEL§11 på den måde som den er tiltænkt, nemlig forebyggende. I flere tilfælde opgiver de på forhånd at tænke indsatsen ind da det virker håbløst. Dette kan ses i relation til den hermeneutiske fortolkning i konkrete sager som SEL §11 vidner om, at socialrådgiverens vurderinger og skøn sker i en kontekst af den personlige dømmekraft og i relationen til barnet og dennes familie gennem følelser, oplevelser og handling. Denne forståelse for barnets og familiens situation sker i den sociale interaktion og samspillet. Socialrådgiveren står samtidig overfor ledelsen og de økonomiske prioriteringer der er i afdelingen. Socialrådgiveren

beskriver at denne relation er præget af manglende kommunikation, frustrationer og manglende informations niveau.

Gennem bachelor projektet har vi set en gennemgående tendens til, at det specialiserede socialområde i Frederikshavn kommune har medført en vis form for centralisering, dette ses i *Børne- og Ungdomsudvalgets handleplan for budgetoverholdelse i 2020*. Her er serviceniveauet, kvalitetsstandarder og visitationsprocessen fastsat fra politisk side. Vi har gennem samtlige interview hørt socialrådgiverne opleve, at de i samråd med budgetansvarlige på visitation skal træffe afgørelse om, hvilken indsats der skal foranstalles, således der både tages højde for barnets behov og økonomien. Dette betyder at socialrådgiveren er tvunget til, at tage det økonomiske aspekt med i deres overvejelser og anbefalinger og beslutningskompetencen forskydes dermed et trin op i hierarkiet og det handlingsmæssige råderum indskrænkes tilsvarende.

Vi har gennem udarbejdelsen af vores bachelor projekt påpeget, at socialrådgiveren i Center for Familie i Frederikshavn kommune er udfordret i det handlingsmæssige råderum. Denne udfordring i det handlingsmæssige råderum indskrænker vilkårene for det sociale arbejdes praksis. Problemet er som belyst i vores analyse, at enhver forudsætning for godt socialfagligt arbejde er fastgjort i normgivende og ikke mindst strukturelle rammer. Dette med makroniveauet som udgangspunkt. Gennem det sidste årti har der været yderligere tiltag til og øget fokus på en tidlig og forebyggende indsats for udsatte børn og unge. Disse tiltag er fastsat ud fra et lovgivningsmæssigt perspektiv, hvor det fra politisk side har været intentionen, at tidlige indsatser er en gevinst dels for det enkelte barns trivsel og udvikling, dels som en økonomisk samfundsgevinst. Gennem vores undersøgelse har vi derimod oplevet det stik modsatte. I Center for Familie har vi gennem vores empiri set, at socialrådgiverne udfører "*brandslukning*" og at de oplever, at de ligger på kant med lovgivningen i deres sagsbehandling og at der konstant er et økonomisk perspektiv, dette betyder en kvalitetsforringelse for barnet og den unge.

I en økonomisk presset kommune som Frederikshavn er der for, at undgå yderligere budget afvigelser på et i forvejen økonomisk trængt område anvendt skærpet rammer for budgettet og et sænket serviceniveau for barnet. Hvor længe denne udvikling kan forsætte er uvist men som en af socialrådgiverne oplever det er Center for Familie ved,

at komme i konflikt med Retssikkerhedsloven og Lov om Social Service bestemmelser enten ved at barnet får frataget en ydelse eller at ydelsen bliver mindre end den socialfaglige vurdering reelt peger på.

Perspektivering

Vi har gennem vores bachelor projekt ønsket at studere, hvad der påvirker socialrådgiverens handlingsmæssige råderum i arbejdet med lovgivningens tidlige forebyggende indsatser. Som udgangspunkt har vi grebet vores problemstilling an gennem en hermeneutisk tilgang, dette fordi vi havde en formodning om, at det var politiske og dermed økonomiske tiltag der påvirkede det handlingsmæssige råderum og dermed også socialrådgiverens faglige vurderinger. Vi kunne i vores undersøgelses proces have valgt en anden tilgang til besvarelsen af vores problemstilling. Her kunne aktionsforskning have været en mulighed for, at inddrage mere viden og inddrage flere socialrådgivere i undersøgelses processen. Derigennem kunne vi have opnået en mere nuanceret og bredere fremstilling af de kriterier socialrådgiverne kunne forestille sig for, at belyse deres handlingsmæssige råderum. Dette kunne eventuelt også belyse udviklingstendenserne i Center for Familie og arbejdsprocessen kunne bruges til, at opsætte potentielle og anderledes styringsrationaler. Men vi var bevidste om, at dette bachelor projekt var en forholdsvis tidsbegrænset proces, hvorfor det rent metodisk vil være problematisk at gennemføre.

At være socialrådgiver i en familieafdeling indebærer dels at etablere kontakt og relation til barnet og dets forældre, dels at sammenkæde forvaltningens tilbud med barnets behov. Udgangspunktet for, at arbejde socialfagligt med denne opgave må være socialrådgiverens faglighed og forvaltningens ressourcer, dette betyder at socialrådgiverens handlingsmæssige råderum udformes delvis af forvaltningen. Som tidligere belyst påvirkes det handlingsmæssige råderum også af andre parametre. Konklusionen i vores bachelor projekt peger primært på det sociale arbejdes praksis og de vilkår socialrådgiveren har, at forholde sig til gennem det handlingsmæssige råderum. Vi har gennem dette bachelorprojekt haft mange forskellige refleksioner og diskussioner omkring, hvordan det for os ville være mest hensigtsmæssigt at fremlægge vores synsvinkel på et spændende perspektiv i denne afsluttende del af vores uddannelse.

Afgrænsningen i opgaven har således også fravalgt en række af spændende perspektiver der kunne have kvalificeret bachelorprojektet yderligere. Organisationspsykologi, har gennem vores undersøgelse vagt vores interesse og hvad dette spændingsfelt som det handlingsmæssige råderum er betyder for socialrådgiveren. At anlægge et psykologisk perspektiv på dette og analysere på, hvilke mestringsstrategier den enkelte socialrådgiver tager i brug for, at arbejde under det krydspres der må være imellem borgeren og de økonomiske rammer, samt hvordan dette påvirker den enkelte rådgiver, samt hvilke konsekvenser dette kan have. For os som frontpersonale kunne det også have været interessant, at inddrage den del af uddannelsen som vi begge brænder allermost for, barnet og familiens perspektiv. Og dermed have vendt vores indsamling af empiri mod deres oplevelse af socialrådgiverens sagsbehandling. Vi kunne derigennem have opnået et helt anderledes og nuanceret perspektiv af vores sagsbehandling i praksis og dette kunne have bidraget med en indgangsvinkel der belyste krydspreset socialrådgiveren også befinder sig . Det kunne være interessant, at belyse om det økonomiske styringsrationale kunne have en anden effekt eller det ligefrem har en modsat effekt af den oprindelige intention. Gennem vores undersøgelse og indsamling af empiri er New Public Management blevet en del af vores bachelor projekt. Dette har naturligt ført til en videbegærlighed for, hvad vores analyse ville have peget på såfremt vi havde valgt at inddrage et ledelses perspektiv. Herigennem ville vi have haft mulighed for, at kunne analysere på anledningen til doxa er forskellig i små kontra store kommuner.

Litteraturliste

- Ankestyrelsen. (2010). *Udfordringer i sagsbehandlingen på området for udsatte børn og unge*. København K: Ankestyrelsen.
- Christensen, A. B., Jørgensen, S., Olesen, S. P., & Rasmussen, T. (2015). *Viden og videnskabsteori i socialt arbejde* (1. udgave, 1. oplag udg.). København: Hans Reitzels Forlag.
- Dansk Socialrådgiverforening. (2014). *Økonomi og faglighed i børnesager 2014*. Dans Socialrådgiverfoening.
- Guldager, J. (2015). *Videnskabsteori - en indføring for praktikere* (1. udgave, 1. oplag udg.). København: Akademisk Forlag.
- Hansen, S. J. (2013). *Sociologi i socialrådgivning og socialt arbejde* (1. udgave, 2. oplag udg.). København: Hans Reitzels Forlag.
- Højlund, P., & Juul, S. (2005). *Anerkendelse og dømmekraft i socialt arbejde*. København K: Hans Reitzels Forlag.
- Hougaard, M., & Højbjerg, L. R. (2015). *Socialt arbejde med børn, unge og familier*. . Hans Reitzels forlag.
- Hovedstaden, K. (2014). *Styring og udvikling af det specialiserede socialområde*. København: KKR Hovedstaden.
- Hutchinson, G. S., & Oltedal, S. (2006). *Modeller i socialt arbejde* (2. udgave, 6.oplag udg.). København: Hans Reitzels Forlag.
- Jacobsen, M. H., & Pringle, K. (2008). *At forstå det sociale - sociologi og socialt arbejde* (1. udgave, 1. oplag 2008 udg.). København: Akademisk Forlag.
- Jakobsen, R. G. (22. 12 2016). www.kl.dk. Hentede 22. 12 2016 fra www.kl.dk: www.kl.dk/Momentum/momentum2016-11-3-id204947/
- Juul, S., & Højlund, P. (2015). *Anerkendelse og Dømmekraft i Socialt arbejde* (2. udgave, 1. oplag udg.). Hans Reitzels Forlag .
- Juul, S., & Pedersen, K. B. (2012). *Samfundsvidenskabernes Videnskabsteori - En indføring* (1. udgave, 3. oplæg udg.). Hans Reitzels Forlag.
- Krogstrup, H. K. (2013). *Evalueringsmodeller* (2. udgave, 5. oplag udg.). Hans Reitzels Forlag.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *Interview*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Larsen, A. K. (2010). *En enklere metode*. København: Akademisk forlag.

- Mik-Meyer, N., & Villadsen, K. (2007). *Magtens former*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Porsborg, R., Nørrelykke, H., & Antczak, H. (2013). *Socialrådgivning og socialt arbejde* (2. udgave, 1. oplag udg.). København K: Hans Reitzels Forlag.
- Posborg, R., Nørrelykke, H., & Antczak, H. (2016). *Socialrådgivning og socialt arbejde* (3. udgave, 1. oplag udg.). Hans Reitzels forlag.
- Prieur, A., & Sestoft, C. (2006). *Pierre Bourdieu En Introduktion*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Schrøder, C. o. (2014). *Økonomistyring og socialfaglighed i praksis*. Institut for Socialt Arbejde ved Professionshøjskolen Metropol.
- Socialrådgiverforening, D. (2014). *Undersøgelse af økonomi og faglighed i børnesager 2014*. Dansk Socialrådgiverforening .
- Socialrådgiverforening, D. *Undersøgelse om økonomi og faglighed i børnesager 2011*. Dansk Socialrådgiverforening.
- Statistik, D. (2014 йил Dec). *Danmarks Statistik*. Retrieved 2016 йил 28-September from Danmarks Statistik:
file:///C:/Users/Sus/Desktop/Udsatte%20b%C3%B8rn%20og%20unge%20%20Indikatorer%20-%20Danmarks%20Statistik.htm
- Svensson, K., Johnsson, E., & Laanemets, L. (2016). *Handlingsmæssigt råderum i socialt arbejde* (1. udgave, 5. oplag udg.). København: Akademisk forlag.
- Thagaard, T. (2015). *Systematik og indlevelse - En indføring i kvalitativ metode* (1. udgave, 7. oplag udg.). København K: Akademisk Forlag.
- Thagaard, T. (2008). *Systematik og indlevelse, en indføring i kvalitativ metode*. Akademisk Forlag.
- Wilken, L. (2011). *Bourdieu for begyndere* (2. udgave, 3. oplag 2014 udg.). Frederiksberg, Danmark: Samfundslitteratur.
- Wilken, L. (2011). *Bourdieu for begyndere*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Worning, A. (2002). 75 års socialpolitik set igennem Dansk Socialrådgiverforeningsbriller. *Uden for nummer* .

Bilag

Bilag 1: Samtykke – fortrolighedserklæring

Bilag 2: Interview guide nr. 1

Bilag 3: Interview guide nr. 2

Bilag 3: Interview med Marianne

Bilag 4: Interview med Sanne

Bilag 5: Interview med Mads

Bilag 6: Organisationsdiagram over strukturen i Frederikshavn kommune

Bilag 7: Organisationsdiagram – Center for Familie

Bilag 8: Børne- og Ungdomsudvalgets handleplan for budgetoverholdelse i 2020